Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

VÆKSTREDEGØRELSE 2009

21 fortællinger om Syddanmark

Region Syddanmark

Viden til tiden

Hvem er vi? Hvad tjener vi? Hvordan uddanner vi os? Hvordan flytter vi rundt? Hvordan har vi det med finanskrisen? Hvordan klarer virksomhederne sig?

Den Regionale Udviklingsplan hedder 'Det gode liv'. Den indeholder tanker og idéer til, hvordan landsdelen også i fremtiden kan være et attraktivt sted at bo, leve, arbejde og drive virksomhed - og at besøge.

Hvordan står det så til med det gode liv? Gennem 21 fortællinger i tekst, tal, figurer og grafer giver denne vækstredegørelse et øjebliksbillede af livet, som det leves her og nu, og dermed indblik i udgangspunktet for at realisere udviklingsplanen.

Kort sagt: Viden til tiden. Viden til alle, der er interesseret i regionens ve og vel - og i fremtiden for dens borgere, institutioner og virksomheder.

God fornøjelse med de 21 fortællinger om Syddanmark. Alle, der ønsker at vide mere, er velkomne til at kigge indenfor på www.regionsyddanmark.dk/taltiltiden

- Regionen har 1.199.667 indbyggere - 22 procent af Danmarks befolkning - og den dækker 28 procent af landets samlede areal.
- I hele regionen bor der 98 personer pr. kvadratkilometer. Tættest på Fyn, nemlig 138, mest spredt i Sydjylland med 82 personer pr. kvadratkilometer.
- 28 procent af indbyggerne bor i byerne Odense, Esbjerg, Kolding og Vejle; - de fire bysamfund i regionen, der har mere end 50.000 indbyggere.
- 17 procent af borgerne bor på landet.
- 38 procent på Fyn.
- Tønder og Varde, de to arealmæssigt største kommuner, dækker tilsammen 20 procent af regionens areal.
- Regionen har 25 beboede øer, heraf 13 med færre end 50 indbyggere.
- Gennemsnitsindkomsten er 298.000 kr., hvilket er 12.000 kr. under landsgennemsnittet.

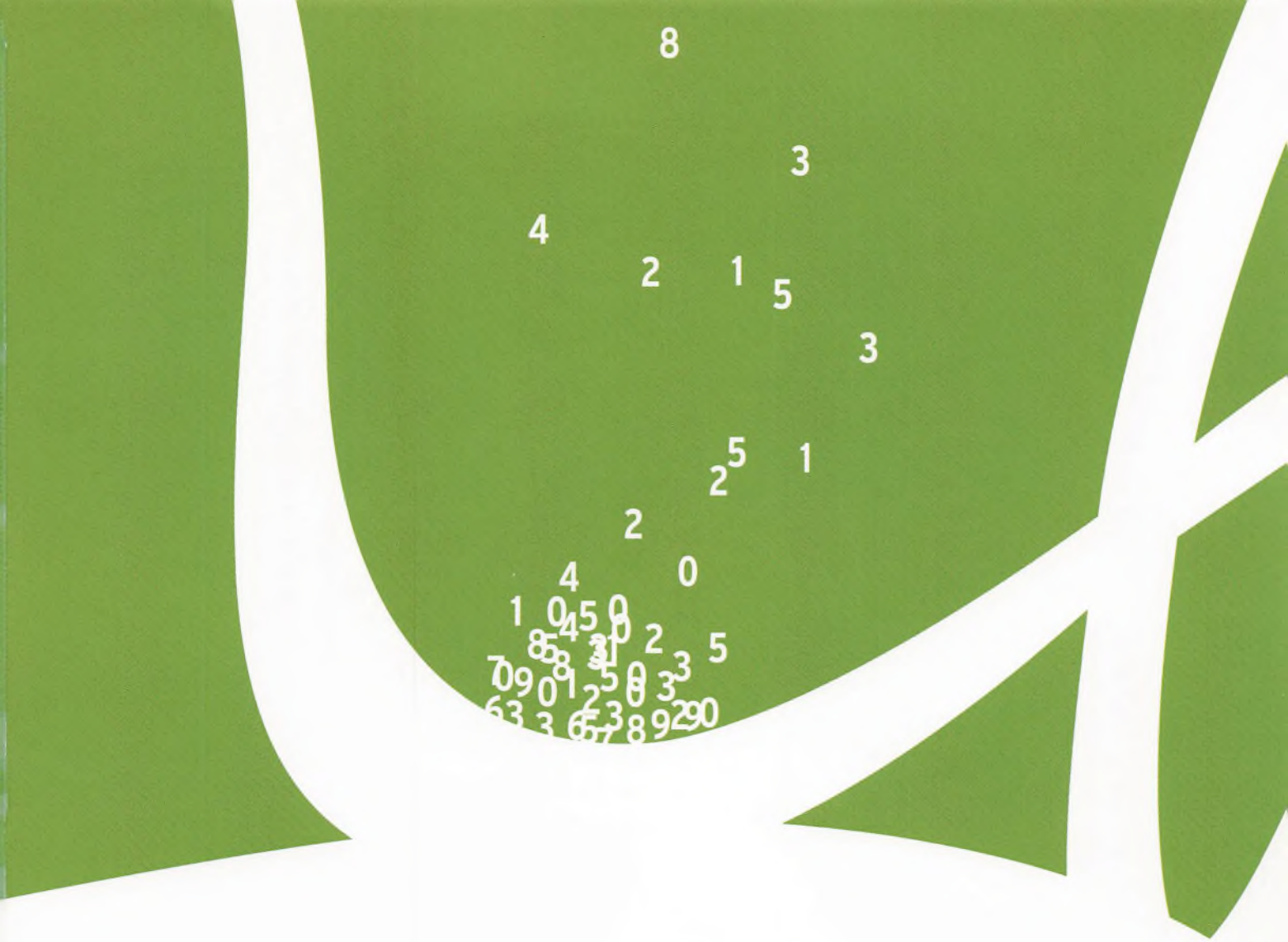

Indhold

Bo og leve / side 5
Vi flytter sammen
Vi kender nogen, der ligner dig
Grønt skal der være

Viden og læring / side 13
Uddannelsesniveauet er for lavt - og det falder
Vesterhavsgus fremmer kreativiteten

Vækst og velstand / side 19
Jyder tjener mere end fynboer
Syddanskere er tilfredse
Konturer af en region
Vi står på en brændende platform
En finger på erhvervslivets puls
Vækst i lavt gear
Nedtur giver eftersmæk
Erhvervslivets optimisme på retur
Finanskrisen rammer bredt

Oplevelser og fritid / side 37
Der er så dejligt i Syddanmark
Naturen er guld værd
Vækst gennem oplevelser

Sammenhæng og tilgængelighed / side 45
Fynboer pendler mere end jyder
Grænser for udlængslen
On-line fra yderst til inderst
Sådan kommer vi rundt

Vækstredegørelse 2009 er udgivet
af Region Syddanmark marts 2009
Oplag: 3.700 · ISBN:978-87-92217-04-2
Redaktion: Region Syddanmark
og arkitekst kommunikation
Layout: Red Ink · Tryk: Clausen Offset

Bo og leve

1.199.667 personer bor i Region Syddanmark. De er råstof til fremtiden. Et indblik i, hvem de er, hvilken uddannelse de har, og hvor de flytter hen, hvis de flytter, giver stof til tanker om regionen af i dag og i morgen.

Mellem tre og seks procent af borgerne flytter til eller fra en kommune i regionen i løbet af et år. Udskiftningen er dermed ret betydelig set over flere år.

Vi flytter sammen

Vi bliver flere og flere i de områder i regionen, hvor der i forvejen boede mange, og færre og færre, hvor der også hidtil har boet få.

Danskerne vil bo, hvor der i forvejen bor mange mennesker, og hvor arbejdspladserne er. Tendensen forstærkes af, at virksomhederne også søger derhen, hvor arbejdskraften er. Det gælder i Syddanmark som i resten af landet.

Koncentrationen af befolkning og arbejdspladser sker i større byregioner med landets største byer, København og Århus, som centrale områder. Samme tendens viser sig i det østlige Jylland, hvor den bymæssige bebyggelse, det østjyske bybånd, strækker sig fra Randers i nord til langt ind i Region Syddanmark til syd for Kolding.

Befolkningstilvæksten i regionen er markant i Trekantområdet. Generelt viser udviklingen i 2003 - 2008, at befolkningstilvæksten især sker omkring motorvejs- og jernbanenettet og også på det øvrige Fyn og i Sønderborgområdet. Befolkningstallet faldt i Tønder Kommune, Ærø og Langeland. Store dele af Varde Kommune, i den vestlige del af Haderslev Kommune samt i sydlige dele af Vejen og Esbjerg Kommuner.

Flytninger over kommunegrænser

Når man ser på, hvordan folk flytter mellem kommunerne, viser det sig, at tilflytningen er sket til Trekantområdet og de fynske kommuner eksklusiv Odense. Det er med til at tegne et billede af, at det er populært at bo tæt på bycentre samtidig med, at man har fredelige omgivelser og natur inden for rækkevidde.

Huspriserne har formentlig også betydning i denne sammenhæng. Alt andet lige er det billigst at købe hus uden for byerne. Set over et år flytter mellem tre og seks procent af borgerne til eller fra en kommune. Udskiftningen er altså ret betydelig set over flere år. Samtidig sker der forskydninger i befolkningssammensætningen, for det er sjældent den samme type, der flytter til og fra en kommune. På længere sigt kan flytningerne betyde, at den naturlige udvikling i befolkningssammensætningen bliver forskubbet. For eksempel er der kommuner, hvor tilflyttere er en del ældre, end dem der flytter væk.

Middelfart er den kommune i regionen, der har oplevet den største nettotilflytning de seneste år både i antal og i forhold til kommunens befolkningstal.

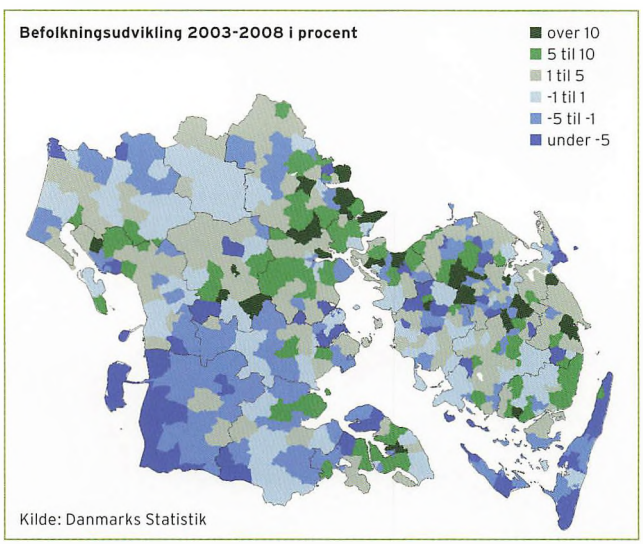

Kilde: Danmarks Statistik

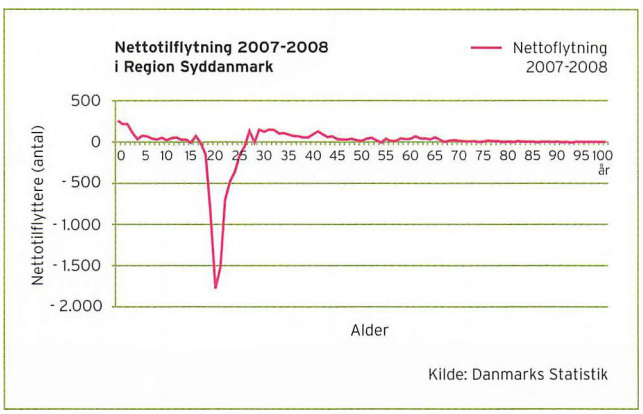

Kilde: Danmarks Statistik

Som illustrationen viser, flytter folk væk fra regionen, når de når den alder, hvor de ønsker at tage en uddannelse, mens den største gruppe af nytilflyttere er i den aldersgruppe, hvor man er ny på arbejdsmarkedet.

Samlet var der i 2008 en befolkningstilvækst i Region Syddanmark på en halv procent. Det er en anelse lavere en gennemsnittet på landsplan. Befolkningstilvæksten er lidt højere end tidligere år, selv om det stadig er en lav og udramatisk vækst. Kun en lille del af væksten hang sammen med, at der blev født flere, end der døde. Fødselsoverskuddet ligger stabilt på omkring halvanden promille af befolkningen. Som helhed har udvikling og vækst en del mere med flytninger og indvandring at gøre.

Flytninger over regionsgrænser
Flytninger over regionsgrænser har ingen betydning for befolkningstallet, idet der flytter næsten lige så mange mennesker ind som ud af regionen. Disse flytninger har imidlertid betydning for befolkningssammensætningen. Der er nemlig en tendens til, at en del unge flytter fra regionen i den periode, hvor de begynder på en videregående uddannelse. De, der flytter til regionen, er lidt ældre, og de har ikke helt samme høje uddannelsesniveau, som de, der flyttede fra regionen, endte med at få.

Indvandrerne
Når befolkningstallet stiger, skyldes det især indvandring. Først og fremmest vælger tyskere og polakker at flytte hertil. En tredjedel af de tyskere, der flytter til Danmark, slår sig ned i Region Syddanmark. Det samme gør relativt mange ukrainere.

To faktorer spiller ind på, hvor indvandrerne bosætter sig. For det første betyder nærhed til hjemlandet en del, for det andet drejer det sig om match mellem kvalifikationer og ledige job. For syddanske virksomheder er det nærliggende at rekruttere tysk arbejdskraft til først og fremmest bygge- og anlægssektoren og industrisektoren. Ukrainerne er primært ansat i landbruget, og de fleste af dem er bosat i de landlige områder i regionen.

INDVANDRERE TOP TRE

Region Syddanmark	**På landsplan**
Tyskere	Tyskere
Polakker	Polakker
Ukrainere	Svenskere (halvdelen bor i Hovedstadsområdet)

De unge flytter fra regionen i den periode, hvor de begynder på en uddannelse.

VIDSTE DU DET OM REGIONEN?

- Mere end hver tredje indvandrer fra Tyskland i perioden 2006-2008 slog sig ned i Region Syddanmark – i alt indvandrede 5.560 tyskere til regionen i den periode
- Knap halvdelen af de tyske indvandrere bosatte sig i Sønderborg, Aabenraa eller Tønder Kommuner
- I 2008 oplevede Ærø Kommune den største nettoindvandring i forhold til befolkningens størrelse
- I 2008 havde Kolding Kommune det største fødselsoverskud i forhold til befolkningens størrelse
- Befolkningen i Odense Kommune udgør 16 procent af det samlede indbyggertal i regionen
- Odense Kommune er den eneste kommune, som har nettotilflytning af unge i alderen 16-25 år
- Sønderborg Kommune er den kommune, der i forhold til befolkningens størrelse har haft færrest til- og fraflyttere i perioden 2006-2008
- I 2008 flyttede i gennemsnit 4,3 procent af indbyggerne til en ny kommune – de fleste til en kommune inden for Region Syddanmark

Vi kender nogen, der ligner dig

Om du hører til gruppen af aktive børnefamilier, aktive seniorer, bingo og bytes eller citysingler, ved vi ikke. Men vi ved en del om, hvor forskellige typer af mennesker bor, og hvordan befolkningen i regionen typemæssigt ser ud i forhold til resten af landet.

Hvem bor i Syddanmark? Hvor køber de ind? Hvor bor de? Hvad arbejder de med? Det har med livsstil at gøre og for at få styr på det, har virksomheden Geomatic udviklet et Mosaic-datasæt, som inddeler befolkningen i otte grupper og 32 typer. Der er tale om statistik og ikke oplysninger om navngivne personer. I skemaet herunder finder du eksempler på, at bestemte livsstilstyper er særlig stærkt repræsenteret i nogle af regionens kommuner.

FAKTA

Aktiv børnefamilie	Billund, Faaborg-Midtfyn
Nybygger	Varde
Plads i reden	Varde, Faaborg-Midtfyn
Murermestervilla	Svendborg, Faaborg-Midtfyn
Par i rækkehus	Odense
Landbruger	Varde, Tønder
Landboliv	Varde, Vejen
Lejeland	Tønder, Vejen, Assens
Cityhybrid	Esbjerg
Singlerække	Esbjerg, Odense
Karrierestarter	Odense
Citysingle	Esbjerg, Fredericia, Odense
Kædedans	Aabenraa, Sønderborg, Svendborg
Plejehjem	Assens, Faaborg-Midtfyn
Social sikkerhed	Fredericia, Odense
Kollegium	Esbjerg, Sønderborg
Første stop	Esbjerg, Vejle, Kolding

På web-portalen www.regionsyddanmark.dk/livsstilstyper kan du læse mere om Mosaic livsstilstyper.

Hvem bor i Syddanmark?
12,6 procent af borgerne i regionen tilhører livsstilstypen Plads i reden. På landsplan er der 7,2 procent i samme kategori. Kendetegnende for dem er, at de er midaldrende mennesker, der lever i parforhold og er i 50-60'erne. Børnene er flyttet hjemmefra. Formuen er typisk over middel, og bopælen er et relativt stort enfamiliehus fra 60'erne. Mange har bygget lidt om, fået carport, garage eller udestue. Huset ligger som regel i landsbyerne, men også i og omkring de lidt større byer. Dets beboere følger godt med i lokale og regionale medier, men læser sjældent Berlingske Tidende, Politiken, Information og Weekendavisen. The Voice og Radio 100 FM er om ikke bandlyst, så dog sjældent hørt. Familie Journalen, Gør-det-selv-blade, Hjemmet og Ude og Hjemme ligger under sofabordet. Det gælder ikke Euroman, Filmguide eller Woman. En teatertur bliver det sjældent til, det samme gælder koncerter, ballet eller opera. Plads i reden-folket mener ikke, at offentlig støtte til kunst og kultur skal være større, end tilfældet er i dag, og en del af dem har den opfattelse, at der gøres nok for flygtninge i Danmark. Politisk er ståstederne flere. Dog er det ikke hos den livsstilstype, Det Radikale Venstre og Enhedslisten henter stemmer.

8
0
4
2
1
3

Lille spejl, lille spejl.
Er jeg mon en
Cityhybrid, en
Kædedans eller et
Første stop?

Hvem er de andre?
I alt 32 livsstilstyper findes i datamaterialet. I faktaboksen på forrige side ses de 17 typer, der er overrepræsenteret i regionens kommuner. Lad os finde ud af, hvilken type, der er næstflest af: Med 10,6 procent udgør Murermestervilla den næststørste gruppe. Herefter følger Dannevang med 8 procent og Aktiv børnefamilie med 6,6 procent. Fjerdestørst er gruppen Cityhybrid med 6,4 procent.

Murermestervilla-folket bor typisk i store huse og har ofte hjemmeboende børn, to biler, trailer og kat. Dannevang er midaldrende eller ældre uden en videregående uddannelse, men er beskæftiget bredt inden for dansk erhvervsliv. De stemmer i højere grad end resten af befolkningen på Socialdemokraterne, Dansk Folkeparti og Det Konservative Folkeparti.

Aktiv børnefamilie er typisk voksne med hjemmeboende børn i relativt store huse. Indkomsten er over middel og næsten halvdelen har en erhvervsfaglig uddannelse bag sig mod godt en tredjedel hos den samlede befolkning. Cityhybrid består af to grupper, hhv. unge i tyverne og ældre over 66. Boligen er typisk en lejelejlighed på mellem 70 og 90 m² i et større socialt boligkompleks.

Hvem mangler vi?
Tæt på halvdelen af syddanskerne falder ind under de fem nævnte livsstilstyper ud af 32. Til gengæld er der blandt syddanskerne ikke mange af typerne Byens puls, Kosmopolit, Kulturnaut. En væsentlig lighed mellem disse tre typer er, at de sætter pris på storbylivets tilbud. Derudover er der i regionen en mindre andel Ung andel, som typisk er unge studerende. Vi mangler også Bingo og bytes, der består af unge i tyverne og ældre over 66.

Endnu en type, som er underrepræsenteret i regionen, er Formue og formåen, og det i sådan en grad, at andelen er mindre end halvt så stor som på landsplan. Gruppen hører til den absolut vellønnede del af arbejdsstyrken og har en formue langt over middel. Det skyldes først og fremmest stigninger i huspriser og dernæst afkast af en lang videregående uddannelse.

Vi ser fremad
Hvad skal vi så med den viden? I 2009 sætter Region Syddanmark fokus på bosætning i byer med minimum 5000 indbyggere. Analyser baseret på Mosaic data vil give os informationer om styrker og svagheder og idéer til udviklingsmuligheder for samfundene i de 29 byer, analysen vil fokusere på.

VIDSTE DU AT:

- i Munkebo by er livsstilstypen *Forstadsrække* ti gange så almindelig som i Danmark som helhed,
- i Sønderborg by er livsstilstypen *Kollegium* ni gange så almindelig som i Danmark som helhed,
- i Rødekro by er livsstilstypen *Singlerække* fem gange så almindelig som i Danmark som helhed,
- i Faaborg by er livsstilstypen *Aktiv senior* fem gange så almindelig som i Danmark som helhed,
- i Haderslev by er livsstilstypen *Forstadssingle* fem gange så almindelig som i Danmark som helhed.

Grønt skal der være

De fleste syddanskerne bor, hvor de helst vil bo, og det er med grønne områder inden for en kort radius. Generelt vælger de bopæl ud fra behovene i deres liv her og nu.

En undersøgelse fra januar 2009 blandt borgerne i regionen sætter fokus på valg af bolig. Deltagerne blev bedt om at forholde sig til en række spørgsmål om blandt andet nærhed til pasningsmuligheder, kollektiv trafik, grønne områder, nærhed til arbejdsplads og kulturtilbud.

Hvad har betydning for valg af bolig?
Hvis du i dag skulle vælge ny bolig, hvad ville så være afgørende for dig?
Hvilken betydning ville det have for dit valg af bolig ...

Tallene angiver %

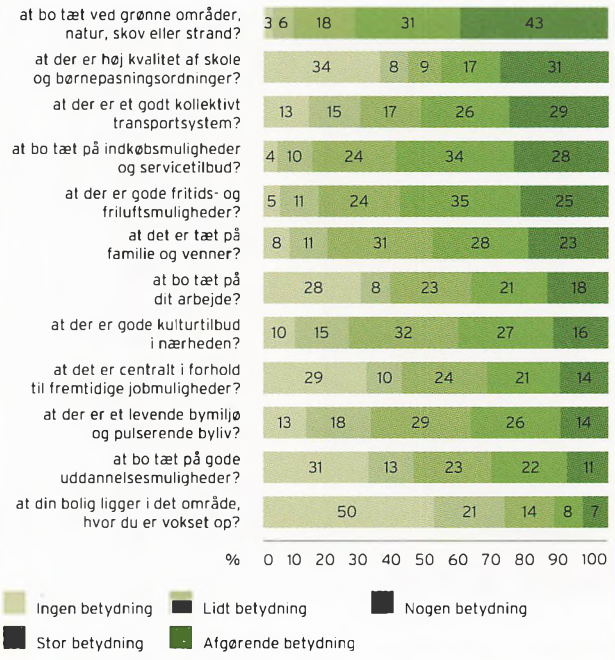

Kilde: Borgerpanelet i Region Syddanmark, januar 2009, 1.086 svar

BORGERPANELET

I januar 2009 har Region Syddanmark spurgt et repræsentativt udsnit - godt 1.000 borgere over 15 år - i regionens Borgerpanel om, hvordan de bor, og hvordan de helst vil bo. Borgerpanelets deltagere er jævnt fordelt i hele regionen. Region Syddanmark gennemfører undersøgelsen i samarbejde med Teknologisk Institut og Jysk Analyse. Spørgsmålene er stillet i januar 2009.
Mere at vide? www.regionsyddanmark.dk/borgerpanel

Hvis du i dag skulle vælge ny bolig, hvad ville så være afgørende for dig. Hvilken betydning ville det have for dit valg af bolig ...

I hvilken type område bor du?	Arbejdsliv: at bo tæt på dit arbejde?	Arbejdsliv: at der er høj kvalitet af skole og børnepasningsordninger?	Arbejdsliv: at det er centralt i forhold til fremtidige jobmuligheder?	Arbejdsliv: at bo tæt på gode uddannelsesmuligheder?	Dagligliv: at bo tæt på indkøbs-muligheder og service tilbud?	Dagligliv: at der er et levende bymiljø og pulserende byliv?	Dagligliv: at der er et godt kollektivt transportsystem?	Dagligliv: at der er gode kulturtilbud i nærheden?	Fritidsliv: at der er gode fritids- og friluftsmuligheder?	Fritidsliv: at bo tæt ved grønne områder, natur, skov eller strand?	Familieliv: at det er tæt på familie og venner?	Familieliv: at din bolig ligger i det område, hvor du er vokset op?
I en by med mere end 100.000 indbyggere	3,3	2,9	2,9	2,9	3,8	3,4	3,5	3,3	3,5	3,7	3,7	1,9
I en by med mere end 25.000 og med færre end 100.000 indbyggere	3,0	3,1	2,9	2,8	3,8	3,3	3,4	3,4	3,7	4,0	3,3	1,9
I en by med mere end 10.000 og færre end 25.000 indbyggere	3,0	3,1	2,8	2,6	3,8	3,2	3,3	3,4	3,7	4,1	3,5	1,9
I en by med mere end 5.000 og færre end 10.000 indbyggere	2,9	2,7	2,7	2,6	3,8	3,1	3,6	3,2	3,6	4,1	3,5	2,2
I en by med mere end 2000 og færre end 5.000 indbyggere	2,7	3,1	2,7	2,6	3,7	2,8	3,4	3,3	3,7	4,2	3,6	2,1
I et landområde eller by med færre end 2000 indbyggere	2,8	3,0	2,6	2,5	3,4	2,6	3,3	3,0	3,7	4,3	3,3	2,1
Total	2,9	3,0	2,8	2,7	3,7	3,1	3,4	3,2	3,6	4,0	3,5	2,0

I tabellen kan billedet på, hvordan syddanskerne gerne vil bo aflæses både i tal og farve. Jo større betydning et bestemt forhold har, for eksempel adgangen til indkøbsmuligheder, jo tættere ligger karakteren på fem og farven på rød. Jo mindre betydning, jo tættere kommer tallet på 0 og farven på blå.

Undersøgelsen viser en tydelig sammenhæng mellem, hvor deltagerne bor, og hvor de gerne ville bo, hvis de kunne vælge frit. Folk i større byer lægger vægt på at have nem adgang til deres arbejdsplads, til indkøbsmuligheder, bymiljø og gode kulturtilbud. Folk i mindre byer og landområder lægger vægt på det grønne og adgangen til natur, skov og strand og mindre på bymiljø, indkøbsmuligheder og kulturtilbud.

Den grønne topscorer

Deltagerne blev også bedt om at pege på de tre parametre, som de tillægger størst betydning. Svarene understreger kraftigt, at nærhed til grønne områder har virkelig høj prioritet, når det drejer sig om at bo godt.

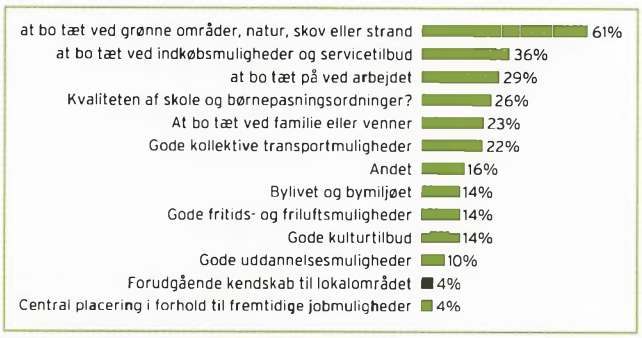

Livssituationen er afgørende

Undersøgelsen fokuserer også på sammenhængen mellem deltagernes ønsker om bopæl i relation til køn, alder, erhverv m.m. Den generelle tendens er, at den aktuelle livssituation er afgørende. Folk under uddannelse vil bo tæt på uddannelsesmuligheder, folk på arbejdsmarkedet vil bo tæt på arbejdet etc. Ikke overraskende lægger børnefamilier vægt på nærhed til skoler og børnepasning.

Mænd og kvinder

Der er ikke stor forskel på kvinders og mænds ønsker og valg. Dog tillægger kvinder indkøbsmuligheder, offentlig transport og nærhed til familie og venner lidt større betydning, end mænd gør.

Yngre vil bo andre steder end ældre

De ældre prioriterer indkøbsmuligheder, offentlig transport og grønne områder. For de unge under 25 år er det arbejde, uddannelsesmuligheder og nærhed til familie og venner, som har størst betydning. 25 til 40-årige prioriterer skoler og børnepasning højt.

Personer med højere indkomst prioriterer arbejdsliv højere

Personer med høj indkomst prioriterer i højere grad kort afstand til arbejde og uddannelsesinstitutioner end personer med en lavere indkomst.

Offentligt ansatte ønsker adgang til offentlig transport

Offentligt ansatte lægger markant større vægt på adgang til kollektiv transport end andre, måske fordi offentlige arbejdspladser ofte ligger centralt i byer med adgang til kollektiv transport.

Ledere lægger mindre vægt på placering i forhold til arbejdet

Ledere er villige til at køre efter karrieremuligheder, og det er mindre vigtigt, om boligen ligger tæt på arbejdet. Til gengæld prioriterer lederne kulturelle tilbud og grønne områder højt.

17 procent af borgerne i Region Syddanmark bor på landet.
38 procent bor i byer med mere end 20.000 indbyggere.
67 procent bor i egen bolig.
72 procent bor i parcel- eller rækkehus.

Viden og læring

Skal fremtiden være endnu bedre end nutiden, så skal vores hoveder fyldes med viden, og vi skal udvikle kompetencer og kreativitet. Det gælder inden for alle fag og brancher.

Uddannelsesniveauet er for lavt

Uddannelsesniveauet er lavere i Region Syddanmark end i store dele af det øvrige Danmark, og det viser en faldende tendens.

Der er relativt færre med en lang videregående uddannelse og forholdsvis flere uden en kompetencegivende uddannelse eller en erhvervsfaglig uddannelse i Region Syddanmark end i hovedparten af de øvrige regioner. Uanset om der er tale om beskæftigede, arbejdsløse eller personer uden for arbejdsstyrken, ligger regionen lavt i statistikken.

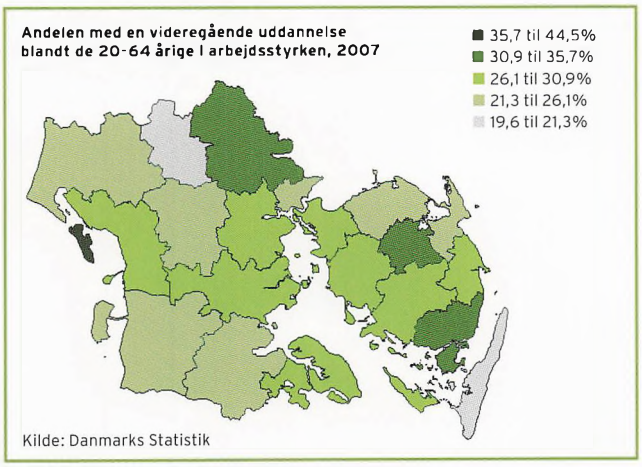

UDDANNELSESNIVEAUET AFHÆNGER AF FLERE TING:

- Erhvervsstruktur
- Ønsket om at gå i gang med en uddannelse
- Gennemførselsprocent/frafald
- Muligheder for at gennemføre en uddannelse i regionen
- Flyttemønstret; hvor uddannelsen kan tages, og hvor der findes arbejde

Fordelingen på brancher er ikke forklaringen

Der er en overrepræsentation i regionen af brancher, som beskæftiger personer med et forholdsvist lavt uddannelsesniveau. Men samtidig benytter de enkelte brancher arbejdskraft, som generelt har et lavere uddannelsesniveau, end det er tilfældet for arbejdskraften i de samme brancher i hele landet.

Selv om man i udregningen tager højde for den anderledes branchefordeling, er forskellene tydelige. Skulle uddannelsesniveauet være på linje med resten af landet, ville det kræve, at yderligere 10.000 havde mindst en ungdomsuddannelse og knap 15.000 flere en mellemlang eller lang videregående uddannelse.

Problem med såvel antal som niveau

I en periode har de unge, der træder ind på arbejdsmarkedet, haft et højere uddannelsesniveau end dem, der forlader arbejdsmarkedet. Der er dog tegn på, at dette ikke i særlig grad vil gøre sig gældende i fremtiden. Samtidig er de kommende årgange, der skal ud på arbejdsmarkedet, mindre end de årgange, der forlader arbejdsmarkedet. Regionen står således både over for, hvad man kan kalde et antalsproblem, med færre på arbejdsmarkedet og flere uden for, og hvad man kan kalde et niveauproblem, idet uddannelsesniveauet ikke automatisk bliver løftet af de unge, der træder ind på arbejdsmarkedet.

Mange falder fra

Derfor er der behov for en indsats, der kan motivere flere unge til at gennemføre en uddannelse. Det er ikke så meget tilmeldingerne, der skal øges, som det er frafaldet, der skal begrænses. Her tænkes ikke på dem, der skifter og gennemfører en anden uddannelse, men dem, der helt stopper med at uddanne sig. Der er nemlig tale om et betydeligt frafald på uddannelserne, som blandt andet skyldes socioøkonomiske baggrundsfaktorer samt vejledning, støtte og rådgivning undervejs.

At rejse for at læse

Adgangen til uddannelsesinstitutioner har betydning for, hvilken uddannelse, de unge vælger. Det gælder dog ikke ungdomsuddannelsesinstitutionerne, som Region Syddanmark er relativt velforsynet med. I 15-18 af de 22 kommuner er der nem adgang til et gymnasium, hf-kursus eller handelsskole. I 11 af de 22 kommuner er der nem adgang til en teknisk skole. Social- og sundhedsuddannelserne samt landbrugs- og søfartsskolerne er knapt så rigt repræsenteret, men den samlede søgning er også betydeligt mindre.

De videregående uddannelser er især koncentreret i Odense, Svendborg, Kolding/Fredericia og Esbjerg. Det kan have en betydning for søgningen. Hvis man alligevel skal flytte for at få en videregående uddannelse, kan det lige så godt være uden for regionen, især hvis det betyder, at man kan komme ind på præcis den uddannelse, man ønsker sig.

Jo længere, jo færre

Antallet af elever på ungdomsuddannelserne har dog været mere stigende i Region Syddanmark end i resten af landet. Fordelt på uddannelsestype har der været nogenlunde samme udviklingstendens i hele landet. Dog fortsat med karakteristiske niveauforskelle inden for de enkelte uddannelsestyper, således at der er relativt færre med en gymnasial uddannelse.

Andelen af studerende i regionen på en videregående uddannelse sammenlignet med tilsvarende tal for hele landet viser ikke de store udsving over de seneste år. Andelen af studerende på de korte videregående uddannelser og ph.d-studerende har dog været svagt faldende, mens den er øget med hensyn til studerende på de lange videregående uddannelser. Andelen af studerende på korte videregående uddannelser og mellemlange videregående uddannelser har ligget ret stabilt.

Flytteregnskabet er i minus

Ser vi på de unge, der afsluttede 9. klasse i 1991, finder vi, at i forhold til Region Hovedstaden og Region Midtjylland taber Region Syddanmark unge i mobilitetsregnskabet. En del unge flytter dog også til regionen, men samlet er der tale om en nettofraflytning.

De unge flytter først og fremmest for at få en mellemlang eller lang videregående uddannelse, og der er her en direkte sammenhæng mellem mobilitet og forældrenes uddannelsesniveau. Jo lavere uddannelsesniveau, forældrene har, jo mindre er sandsynligheden for, at man flytter.

Mobilitetsregnskabet viser altså både en nettofraflytning og et uddannelsesdræn fra Region Syddanmark.

Forældrenes uddannelsesniveau influerer på deres børns fremtid. Er niveauet lavt, er der ringe sandsynlighed for, at børnene rykker til en anden region for at tage en videregående uddannelse.

DESUDEN FORHOLDER DET SIG SÅDAN, AT:

- de fraflyttede opnår det højeste uddannelsesniveau,
- de, som flytter fra regionen, men senere vender tilbage, opnår det næsthøjeste uddannelsesniveau,
- tilflytterne til regionen opnår det tredjehøjeste uddannelsesniveau,
- de tilbageblevne opnår det laveste uddannelsesniveau.

UDDANNELSESNIVEAUET I 2005 FOR DE ELEVER, DER GIK UD AF 9. KLASSE I 1991

	Fortsat boende i Region Syddanmark Procent	Været uden for RSD, men bosat i RSD i 2005 Procent	Fraflyttet RSD Procent	Tilflyttet til RSD fra anden region Procent
Grundskole	22	13	11	19
Almengymn. uddannelse	3	7	9	13
Erhvervsgymn. uddannelse	4	4	4	3
Erhvervsfaglig uddannelse	46	32	25	25
KVU	7	10	8	7
MVU	14	17	19	19
Bachelor	2	4	8	4
LVU	2	12	16	10
I alt, individer	9929	1504	5753	1810

Kilde: Trendeduc for Region Syddanmark

Vesterhavsgus fremmer kreativiteten

Frisk luft og en tur langs havet giver energi og farve i kinderne, og måske får turen kreativiteten til at blomstre. Er det mon mængden af hav og luft, der bevirker, at Fanø skiller sig positivt ud på "Det Kreative Danmarkskort '08"? På kortet indtager øen en 1. plads i regionen med flest kreative indbyggere.

Professor Richard Florida fremførte i 2002 sin tese om, at menneskelig kreativitet er den ultimative økonomiske ressource. I et forsøg på at afdække størrelsen af denne ressource i Danmark har firmaet 11citydesign i samarbejde med Danmarks Statistik udarbejdet et såkaldt kreativ kort over Danmark. Det er interessant, fordi personer beskæftiget i de kreative fag ikke blot er en garanti for vækst i kommunen. De udgør samtidig en betydelig andel af beskatningsgrundlaget. Erhvervsindkomsten blandt det kreative folk ligger hele 25 procent over den gennemsnitlige erhvervsindkomst i Danmark.

Beskæftigelse og kreativitet

Undersøgelsen ser vel at mærke ikke på det enkelte menneskes kreativitet, men på beskæftigelsen inden for kreative fag. Kortlægningen omfatter kategorierne 'Særligt kreativ' og 'Kreative professionelle'. De 'Særligt kreative' er blandt andet forskere, undervisere, bibliotekarer, sportsudøvere, kunstnere, kunsthåndværkere, designere, arkitekter, teater-, underholdnings- og filmfolk, musikere og journalister. Blandt de 'Kreative professionelle' findes blandt andre læger, tandlæger, farmaceuter, advokater, dommere, kommunikations- og HR-folk samt mennesker, der arbejder med finmekanik.

FAKTA

- Af de beskæftigede i alderen 25-64 år er 11 procent 'Særligt kreative'
- 25 procent er 'Kreative professionelle"
- I alt 36 procent af dem, der er i arbejde, er dermed kreative defineret ud fra deres job
- I kommunerne nord for København er omkring halvdelen af borgerne kreative

Kreativ i syd

Med en andel på 30 procent kreative halter regionen lidt efter landet som helhed. Med en andel på 44 procent kreative ligger Fanø på en 1. plads i regionen fulgt af Odense (40 procent) og Vejle (36 procent). Dernæst følger Svendborg og Kolding med 35 procent. Det hører dog med i en vurdering af disse tal, at forholdsvis få kreative har stor effekt for statistikken vedrørende Fanø.

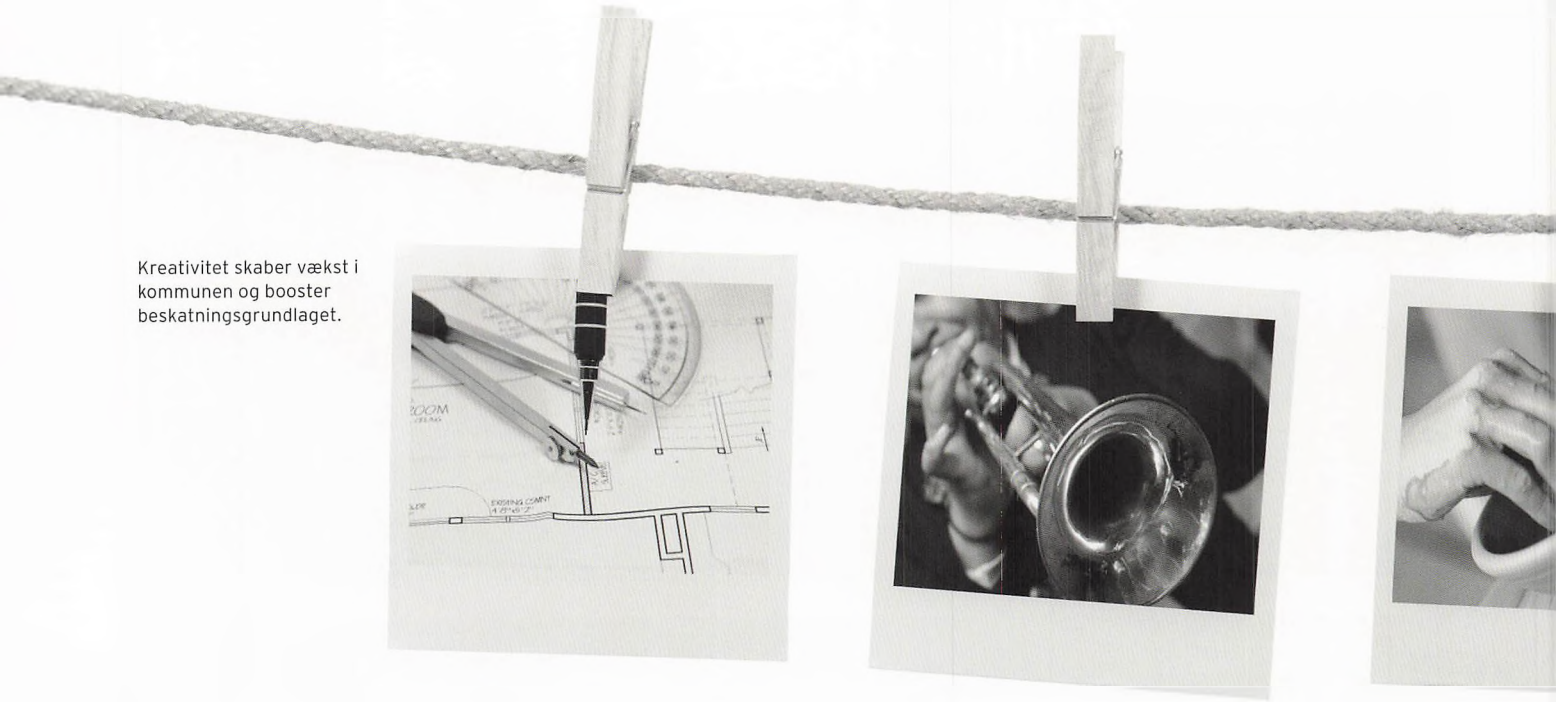

Kreativitet skaber vækst i kommunen og booster beskatningsgrundlaget.

Målt på kreative arbejdspladser bevarer Odense og Vejle deres topplaceringer. Halvdelen af de kreative på Fanø har deres arbejdsplads uden for øen, men øen er et godt eksempel på, at en attraktiv ø med gode forbindelser til omverdenen kan tiltrække nye borgere.

Kreativ fremtid

Kreativitet som grundlag for fremtidige vækstmuligheder forudsætter, at kommunerne er i stand til at tiltrække og fastholde kreative. Vejle ligger flot som nr. 4 på en landsdækkende top-ti liste over nettotilflytning af kreative. I 2006/2007 flyttede 863 kreative til kommunen, mens 538 kreative flyttede væk. I forhold til Vejles samlede nettotilflytning udgjorde de kreative 54 procent. Kommunens flotte resultater på dette område hænger formentlig sammen med, at den er attraktiv bosætningsmæssigt, fordi placeringen er central i forhold til beskæftigelse i Trekantområdet, i Århus og i Odense.

En anden indikator for fremtidig positiv vækst er, hvis andelen af unge i særligt kreative job overstiger andelen af særligt kreative arbejdspladser. Her skiller Langeland sig positivt ud, mens Odense gør det i kraft af en stor andel særligt kreative unge bosat i kommunen.

MERE OM KORTLÆGNINGEN AF DE KREATIVE PÅ:

- www.dst.dk/krea
- www.11citydesign.dk

Total andel kreative efter bopælskommune 2007 (i procent)

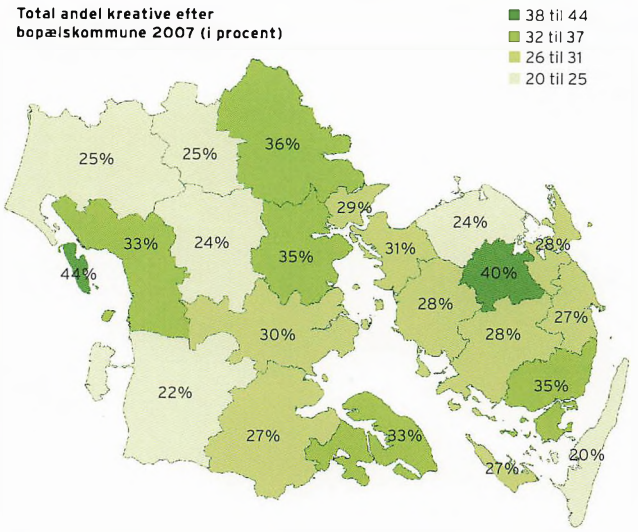

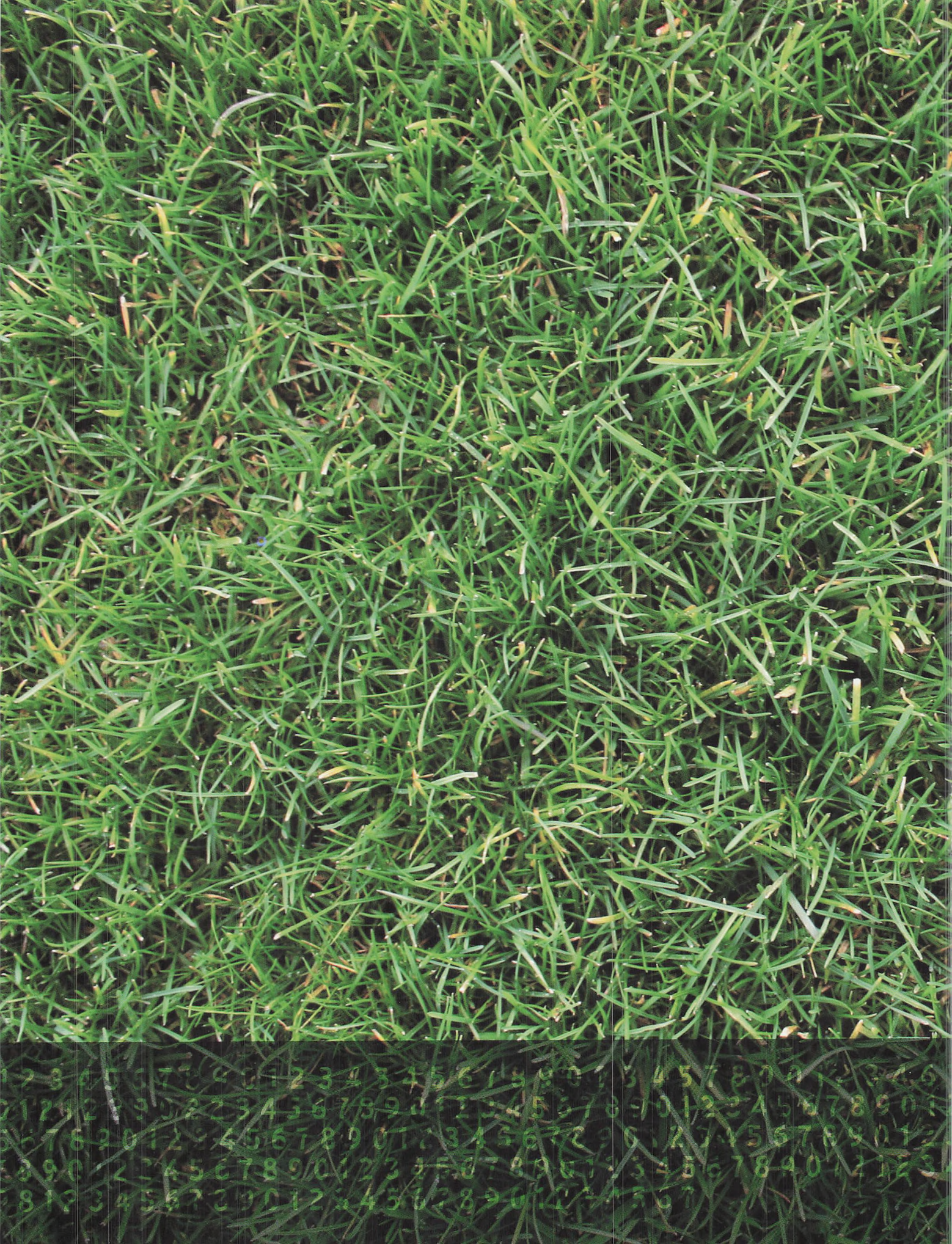

Vækst og velstand

Netop nu ændrer vores samfund karakter. Finanskrise og lavkonjunkturer skygger for optimismen; også i borgernes private husholdningsbudget.

Jyder tjener mere end fynboer

Det generelle billede af indtægtsniveauet øst og vest for Lillebælt er, at jyderne i regionen tjener mere end fynboerne. For regionen som helhed ligger indtægtsniveauet under landsgennemsnittet, men når de faste udgifter er betalt, er borgerne i Syddanmark blandt dem, der har flest penge tilbage til forbrug.

Gennemsnitligt har hver indbygger i regionen en indkomst på 298.000 kr. Det er 12.000 kr. under landsgennemsnittet. På Fyn er gennemsnitsindkomsten 287.000 kr. I den jyske del af regionen er gennemsnittet 305.000 kr. På Fyn er det især de højtlønnede med en årsindtægt på mere end 400.000 kr., som der er forholdsvis få af. På Fyn er det kun Kerteminde og Middelfart kommuner, der har en større andel borgere med et højt indkomstniveau end gennemsnitligt i hele regionen.

Seks af regionens kommuner ligger over landsgennemsnittet. De fem af dem er jyske, og Vejle og Billund kommuner ligger øverst med 318.000 kr. På Fyn er det kun Middelfart Kommune, der er over landsgennemsnittet.

Gennemsnitlig samlet indkomst pr. indbygger i 2007 i den erhvervsaktive alder, dvs. 20 - 69 år

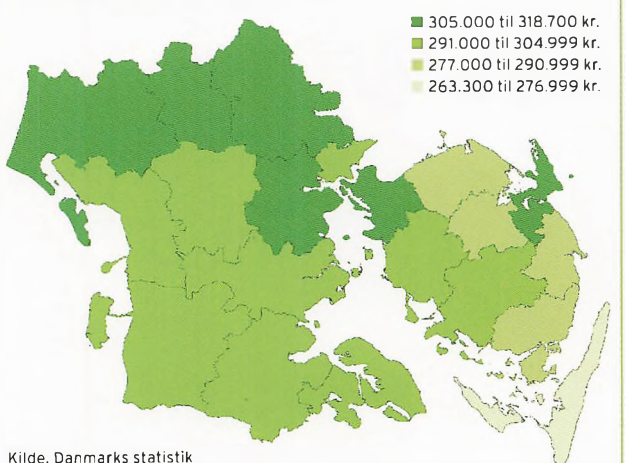

Kilde. Danmarks statistik

Lave indtægter - og høje

22 procent af Odenses indbyggere har en årsindkomst på under 150.000 kr. Det skyldes i høj grad de mange studerende. Også Svendborg, Ærø og Langeland har forholdsvis mange med lave indkomster.

I den anden ende af skalaen markerer Fanø og Vejle Kommuner sig ved, at 29 procent af indbyggerne tjener mere end 350.000 kr. om året. Billund og Kolding ligger næsten lige så højt, mens Ærø og Langeland har den klart mindste andel af højtlønnede.

Par med to børn og deres økonomi

Ser man specielt på ægtepar med to børn, så er den gennemsnitlige indkomst før og efter skat lavest i Region Syddanmark sammen med Region Nordjylland. Med hensyn til rådighedsbeløbet - det beløb, familien har, efter, at alle faste udgifter er betalt - ligger Region Syddanmark nummer to efter Region Nordjylland. Forklaringen er først og fremmest, at udgifterne til bolig er lavere i Syddanmark og Nordjylland end i resten af landet. Selvom borgerne i Syddanmark ikke tjener så meget som i andre landsdele, så er de syddanske borgere altså dem, som har flest penge til forbrug, når de faste udgifter er betalt.

De syddanske borgere er blandt dem, der har flest penge til forbrug, når de faste udgifter er betalt.

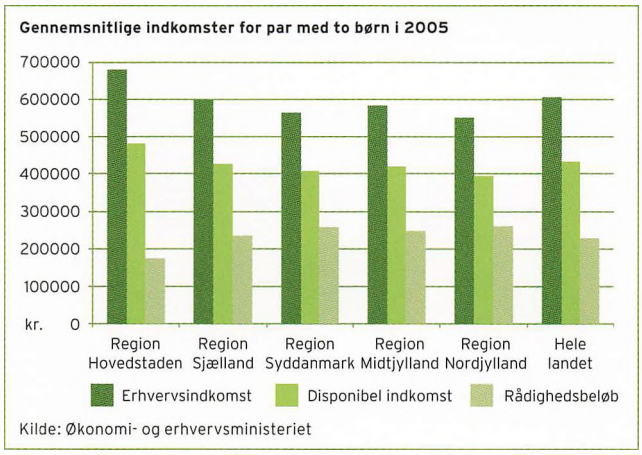

Større rådighedsbeløb i Jylland end på Fyn

Region Syddanmark ligger klart under landsgennemsnittet, når det gælder kvadratmeterpriser for boliger, og inden for regionen er huspriserne generelt højere på Fyn end i Jylland. Det samlede billede er derfor, at de jyske borgere i regionen ikke alene tjener mere end fynboerne, men også har flere penge tilbage, når der er betalt skat og udgifter til boligen.

Syddanskere er tilfredse

97 ud af 100 borgere i regionen er tilfredse med deres tilværelse, og selv om der er bekymring for finanskrisen, forventer syv ud af 10 faktisk ikke, at krisen vil påvirke dem særlig meget.

Der er langt mellem borgere i Region Syddanmark, der er utilfredse med deres tilværelse. Det fremgår af Region Syddanmarks borgerpanel, som er et repræsentativt udsnit af flere end 1000 borgere over 15 år. Her har 97 procent i januar 2009 givet udtryk for, at de i det store hele er tilfredse eller meget tilfredse med deres tilværelse.

Så tilfredse er borgerne i Region Syddanmark med tilværelsen
I det store hele hvor tilfreds eller utilfreds er du så med din tilværelse?

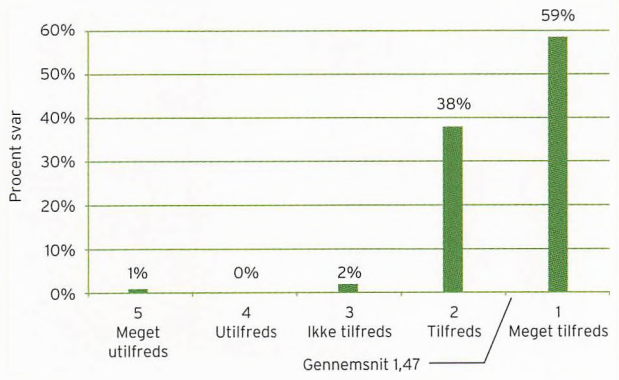

Kilde: Borgerpanelet i Region Syddanmark, januar 2009. 1081 svar.

Resultatet sættes i relief af EU-kommissionens Eurobarometer, hvor EU-borgerne to gange om året bliver bedt om at give udtryk for graden af deres tilfredshed med tilværelsen. I måling efter måling ligger Danmark sammen med Holland og Sverige på et niveau over 95 procent. I Tyskland er tilfredsheden nede på 85 procent. Lavest i Europa ligger Bulgarien, hvor kun 38 procent er tilfredse.

Tre ud af hundrede forudser, at finanskrisen kan koste dem deres ejerbolig.

Lederjob og højere lønninger giver øget tilfredshed
Der er forskel på graden af tilfredshed. De, der oftest svarer "meget tilfreds", har lederjob og husstandsindkomster over gennemsnittet. De er over 55 år og typisk uden hjemmeboende børn.

Tilfredshed - selvom tre ud 10 ser tegn på finanskrisen
Den høje grad af tilfredshed med egen tilværelse kommer til udtryk, selv om tre ud af 10 forventer at blive påvirket negativt af finanskrisen.

Borgerpanelet har taget stilling til tre risici, som finanskrisen kunne have for dem. 17 procent tror "i høj grad" eller "i nogen grad", at finanskrisen øger risikoen for at blive fyret, 28 procent regner med, at der kan blive færre penge til forbrug, og tre procent tror i nogen grad, at boligen kan være i fare.

Det betyder finanskrisen for mig
I hvilken grad tror du, at finanskrisen øger din risiko for at ...

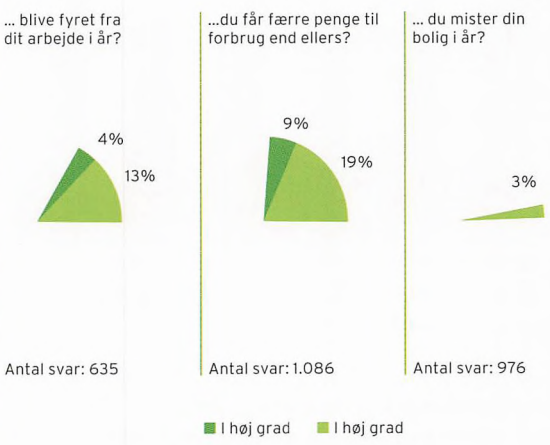

Kilde: Borgerpanelet i Region Syddanmark, januar 2009. Lagkagestykkerne viser den andel af borgerne, som tror, de bliver berørt "i høj grad" og "i nogen grad".

De fleste anser således risikoen for at få færre penge til forbrug som større end risikoen for at blive fyret eller at miste deres bolig.

De mest bekymrede
Blandt de borgere, der ser mindst et af de tre krisetegn, er der lidt større bekymring hos kvinder end mænd. Bekymringen er størst hos de 41 - 55 årige og blandt borgere med husstandsindkomster mellem 400.000 - 599.000 kroner.

Finanskrisen bekymrer ikke så meget de mennesker, der i forvejen udtrykker tilfredshed med tilværelsen generelt. Og det er dem, der har en høj husstandsindkomst.

I særlig grad ser 45 procent af de enlige med hjemmeboende børn krisetegn. Det samme gælder 48 procent af de ledige og 41 procent af de timelønnede.

Tre ud 10 forventer, at deres situation bliver bedre i løbet af de kommende fem år

Efter et blik i krystalkuglen forventer 32 procent, at deres situation vil være forbedret i løbet af fem år. Det gælder især dem, der her og nu ikke er tilfredse eller som er direkte utilfredse. Baggrunden kan for eksempel være en forventning om, at uddannelsen fører til et job, at kollegiet kan udskiftes med en ejerbolig, eller at ledigheden ender med beskæftigelse. Syv procent forventer omvendt, at deres situation vil være forringet i løbet af fem år. 58 procent forudser, at deres situation vil være nogenlunde den samme som i dag.

De mindre bekymrede

Dem, der er mindst bekymrede for finanskrisen, ligner til en vis grad dem, der har udtrykt størst tilfredshed med tilværelsen generelt set. For begge grupper gælder, at der er en tilbøjelighed til, at mennesker med lederjob, høj husstandsindkomst og i aldersgrupen over 55 år er mindre bekymrede end andre. Derudover er også unge under uddannelse generelt mindre bekymrede over finanskrisen.

Forskel fra kommune til kommune

Hvad betænkelighederne i relation til krisen angår, er der markante forskelle blandt borgere i de forskellige kommuner. Forklaringen ligger sandsynligvis i ulige erhvervsstrukturer. I Middelfart Kommune giver mere end halvdelen af de adspurgte udtryk for, at der er øget risiko for, at krisen manifesterer sig på en af de tre måder. Også Nordfyns og Kerteminde Kommuner ligger højt på dette punkt, mens under 20 procent af borgerne i Svendborg, Vejle og Aabenraa Kommuner giver udtryk for bekymring.

BORGERPANELET

Målingerne stammer fra Region Syddanmarks borgerpanel, der består af et repræsentativt udsnit på mere end 1 000 borgere over 15 år i regionen. Region Syddanmark stiller hvert kvartal spørgsmål til panelet om regionale problemstillinger. Region Syddanmark gennemfører undersøgelsen i samarbejde med Teknologisk Institut og Jysk Analyse. Spørgsmålene, der er refereret til i artiklen, er stillet i januar 2009. Mere om Borgerpanelet på: www.regionsyddanmark.dk/borgerpanel.

Konturer af en region

Region Syddanmark samler eksakte oplysninger om regionen på stort set alle ledder og kanter – og deler gerne ud af den indhentede viden.

Strategier og planer for fremtiden kræver viden; viden om regionen som helhed og om de enkelte områder i regionen, en enkelt kommune eller alle 22. Der er for eksempel brug for tal, der beskriver erhvervsstruktur, uddannelsesniveau, indkomstforhold og pendling.

Og tallene skal bruges til noget. De udgør nemlig fakta, der danner basis for regionens strategier, handleplaner og projekter, ligesom fakta er vigtig baggrundsviden for kommuner og andre aktører. Oplysningerne fremgår af de Kontur-publikationer, som Region Syddanmark begyndte at udgive i 2008.

Kontur står for kommunale nøgletal for udvikling i Region Syddanmark. Kontur er skabt i samarbejde med Assens og Esbjerg Kommuner. Flere oplysninger om Kontur på hjemmesiden www.regionsyddanmark.dk/kontur

PRESSEN SKREV:

Stor vækst i antallet af kloge hoveder i Kolding
"Kolding står med et godt udgangspunkt i forhold til resten af regionen. Der er i perioden skabt utrolig mange job i Kolding, og det har været stærkt medvirkende til at tiltrække uddannet arbejdskraft..."

Fredericia er iværksætterby nummer ét
"Fredericia har førertrøjen i Trekantområdet. Til gengæld viser analysen underskud i høje indkomster. Der blev startet 600 nye virksomheder i Fredericia kommune..."

Flere pendlere i Esbjerg
"Flere borgere i Esbjerg Kommune krydser kommunegrænsen, når de skal på arbejde. Fra 1997 til 2007 er antallet af borgere med arbejde uden for kommunen steget med næsten 25 procent."

Nye tilflyttere til Assens er rigere
"Assens har vendt fraflytning til tilflytning på 10 år. Samtidig er de nye indbyggere rigere end hidtil. For ti år siden mistede egnen, der i dag hedder Assens Kommune, netto 109 indbyggere om året. I 2007 er den udvikling vendt..."

Har Fredericia fået flere arbejdspladser efter udstykningen af store arealer til erhvervsområder tæt på motorvej E20; et område, der har fået navnet Danmark C? Er der mange arbejdspladser inden for turisme i det smukke sydfynske område? Til at besvare disse og lignende spørgsmål udgiver Region Syddanmark en publikation kaldet Kontur.

Indhentet viden filtreres til fakta om regionen til gavn for blandt andre kommunerne.

FAKTA

- I Region Syddanmark er det Billund Kommune, som er områdets iværksætterby nummer ét med 149 nyetablerede virksomheder i 2004 og 2005 pr. 10.000 indb. Fredericia Kommune var næstbedst med 120 nye virksomheder pr. 10.000 indb.
- Odense Kommune havde i 2007 den største andel højtuddannede ansatte på arbejdspladserne i kommunen sammenlignet med de øvrige kommuner i regionen.
- De beskæftigede borgere i Vejle Kommune havde i 2007 højere indkomst end borgerne i nogen af de andre kommuner i Region Syddanmark.

Vi står på en brændende platform!

De store årgange er på vej på pension, så vi bliver færre og færre i den erhvervsaktive alder. Væksten i fremtiden afhænger derfor i høj grad af, hvor produktive vi er.

Umiddelbart ser det dystert ud. Vi er på vej mod pension, og vi bliver færre og færre til at producere. I Region Syddanmark ser det endda lidt sortere ud end i resten af landet.

Både beskæftigelse og produktivitet er vokset langsommere i Syddanmark end i landet som helhed. Den økonomiske vækst er da også lavest blandt regionerne. Væksten har de seneste ti år været stærkest i Hovedstaden og i Midtjylland. Med en aktuel vækst på ca. 13 procent over landsgennemsnittet og med de øvrige regioner fem til otte procent under landsgennemsnittet er Hovedstaden i en klasse for sig.

Syddansk produktivitet

Regionen er stærk på en hel del områder; jern- og metalindustri, landbrug, gartneri og skovbrug samt nærings- og nydelsesmiddelindustrien. Alle er det brancher, som har forholdsvis lav produktivitet. Samtidig er vi mindre specialiserede inden for højproduktive brancher som telekommunikation samt finansierings- og forsikringsvirksomhed sammenlignet med resten af landet. Erhvervsstrukturen kan derfor forklare en del af de regionale produktivitetsforskelle.

Produktiviteten er afgørende

Økonomisk vækst er et udtryk for øget værdiskabelse, og den opgøres som bruttoværditilvækst. Højere værdiskabelse opnår man ved at forøge beskæftigelsen og ved at øge produktiviteten, det vil sige den værdi, der skabes pr. beskæftiget person.

Med en beskæftigelsesprocent på 74,8 procent og lav ledighedsprocent i Syddanmark er de umiddelbare muligheder for at øge værdiskabelsen gennem en højere grad af beskæftigelse begrænsede. Desværre er ledigheden i vækst, men generelt er den demografiske udvikling sådan, at der bliver færre og færre personer i den arbejdsdygtige alder. I fremtiden vil væksten derfor i høj grad afhænge af udviklingen i produktiviteten.

Omstilling til højere vækst

Altså skal vi frem i skoene og som første skridt øge produktiviteten i de brancher, hvor vi er allerede er specialiserede og har mange beskæftigede. De følgende skridt skal føre os i retning mod en omstilling, hvor en større del af arbejdsstyrken flytter over i mere højproduktive brancher.

Bruttoværditilvæksten er et mål for den produktionsværdi, der skabes i regionens virksomheder. Den opgøres som virksomhedernes omsætning fratrukket omkostninger til vareforbrug.

- Jern- og metal- samt fødevareindustrien i regionen ligger ni procent under gennemsnitlig produktivitet i hele landet for begge brancher.
- Produktiviteten i regionen inden for landbrug, gartneri og skovbrug ligger knap fem procent over gennemsnittet.

Syddanmark har laveste vækst
- vækst i BVT pr. beskæftiget pr. år, 1996-2006

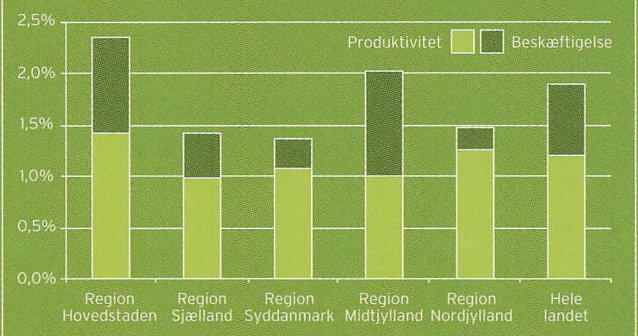

Erhvervsstruktur giver lav produktivitet
- produktivitet i forhold til landsgennemsnittet - opdelt på bidrag fra branchesammensætning og -produktivitet (2006)

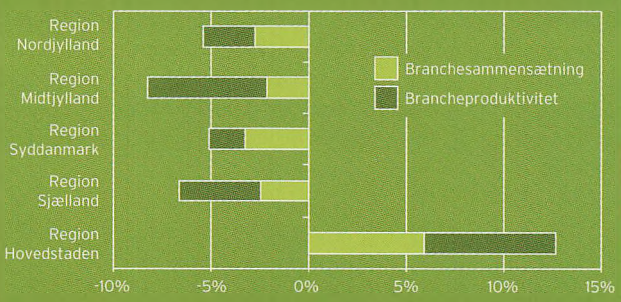

Størstedelen af regionens lave produktivitet skyldes, at erhvervslivet består af forholdsvis mange virksomheder i brancher med relativt lav produktivitet

Stor andel produktionserhverv

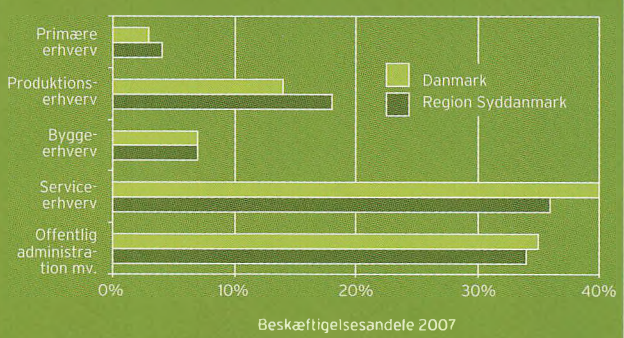

Region Syddanmark har relativt mange produktionsvirksomheder, og i forhold til serviceerhvervene er produktionserhvervene kendetegnet ved en forholdsvis lav produktivitet

Kilde: Økonomi- og Erhvervsministeriet

En finger på erhvervslivets puls

Region Syddanmarks vækstbarometer rummer nyttig viden om situationen her og nu blandt små og mellemstore virksomheder. Informationerne danner fundament for den regionale erhvervspolitik og for udviklingsprojekter, der skal bidrage til større konkurrencedygtighed.

To ud af tre virksomheder udvikler nye produkter eller bestræber sig på det ved at ansætte medarbejdere til produktudvikling. Virksomhederne placerer dermed sig selv i kategorien innovative. Den viden stammer fra vækstbarometeret, og dermed på oplysninger fra flere end 900 direktører i små og mellemstore virksomheder.

Idéen med vækstbarometeret er at sætte fingeren på erhvervslivets puls. Det er først og fremmest små og mellemstore virksomheder, der leverer input, fordi det i høj grad er dem, der skal bidrage til vækst og udvikling i fremtiden. Via dialog med direktørerne får vi et aktuelt og præcist indblik i konkurrenceevne og udfordringer. Til gengæld får virksomhederne en vigtig stemme.

Statistik
Nye oplysninger fra vækstbarometeret formidles hvert kvartal til virksomheder, interesserede borgere og politiske beslutningstagere blandt andet gennem medierne og gennem trykte og elektroniske udgivelser.

Fire ud af ti har mindre end 20 medarbejdere
Rigtig mange af de 900 virksomheder er små. I gennemsnit er der 35 ansatte. Kun hver fjerde virksomhed har mere end 40 ansatte.

Den gennemsnitlige virksomhed omsatte for 1,8 mio. kr. pr. medarbejder i 2007, og omsætningen er størst i brancher inden for handel, finansiering og forsikring. Virksomhederne i Aabenraa, Fredericia og Kerteminde ligger i top med en omsætning på omkring 3,0 mio. kr. pr. medarbejder, mens omsætningen for virksomhederne i de fleste andre kommuner ligger på 1,4 - 2,0 mio. kr.

Vækstbarometeret indeholder en række baggrundsoplysninger om de involverede virksomheder. Oplysningerne tegner et billede af, hvordan forskellige typer af virksomheder udvikler sig i regionen, og hvordan de oplever de regionale rammebetingelser.

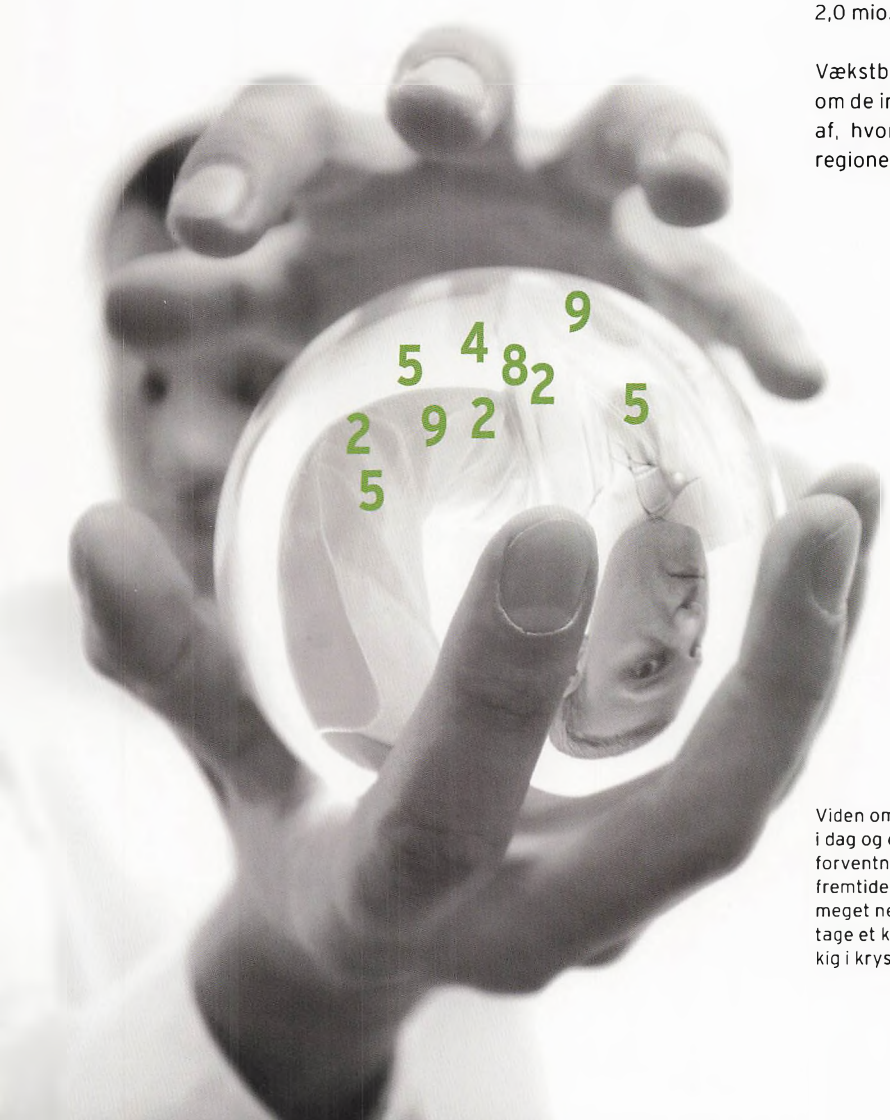

Viden om situationen i dag og om forventningerne til fremtiden gør det meget nemmere at tage et kvalificeret kig i krystalkuglen.

BRANCHEGENNEMSNIT FOR VIRKSOMHEDER I REGION SYDDANMARKS VÆKSTBAROMETER

Branche	Omsætning pr. medarbejder i mio. kr.	Antal ansatte
Finansiering og forsikring	3,32	63,0
Handel	3,30	30,7
Transport	1,95	44,6
Total for Region Syddanmark	**1,84**	**35,1**
Industri	1,42	42,1
Landbrug, skovbrug og fiskeri	1,36	24,7
Rejsebureauer, rengøring og anden operationel service	1,28	32,3
Bygge og anlæg	1,10	30,6
Hoteller og restauranter	0,99	31,1
Videnservice	0,93	24,5
Information og kommunikation	0,91	54,3
Kultur og fritid	0,86	33,5
Andre serviceydelser	0,71	18,4

INNOVATIVE VIRKSOMHEDER I REGION SYDDANMARK

Mere end to ud af tre virksomheder udvikler nye services og produkter

Knap 70 procent udvikler nye produkter eller arbejder på det ved at ansætte medarbejdere til produktudvikling. Virksomhederne placerer dermed sig selv i kategorien "innovative virksomheder".

Det er blandt de innovative virksomheder, at fremtidens vækstvirksomheder skal findes. Derfor er det vigtigt at vide, hvordan virksomhederne udvikler sig og at kende deres syn på fremtiden.

Blandt de innovative virksomheder regnes de virksomheder, der inden for de sidste to år enten har udviklet nye produkter eller services eller har opkvalificeret deres medarbejdere, ansat nye medarbejdere eller købt eksterne serviceydelser for at udvikle nye produkter eller services.

De innovative virksomheder har flere ansatte og en større omsætning end ikke innovative virksomheder og indtjeningen pr. medarbejder er bedre.

Region Syddanmarks væksbarometer består af et panel af mere end 900 direktører for små og mellemstore virksomheder med mellem 10 og 250 ansatte. Panelet er sammensat, så det giver et dækkende billede af erhvervslivet i regionen både i forhold til brancher og geografi. I samarbejde med Teknologisk Institut og Jysk Analyse stiller Region Syddanmark hvert kvartal spørgsmål til panelet om regionale, erhvervspolitiske problemstillinger. Den første runde spørgsmål blev stillet i september 2008.

Mere om vækstbarometeret på www.regionsyddanmark.dk/barometer

Vækst i lavt gear

Den globale økonomiske afmatning og finanskrise lægger en dæmper på væksten i Danmark – og i regionen, der kan blive hårdt ramt på beskæftigelsen. I 2009 tegner alle økonomiske parametre mere dystre end i 2008.

Fra sensommeren 2008 og gennem vinterhalvåret 2008/2009 er de økonomiske forventninger blevet nedskrevet hver gang, der kom en ny økonomisk analyse. Den økonomiske afmatning består både i en almindelig konjunkturafmatning og en finanskrise.

Finanskrisen er årsag til usikkerhed og vældige udsving på værdipapirer, råvarepriser og renter, og krisen har svækket såvel forbrugernes som erhvervslivets tillid. Desuden har forbrugere og virksomheder oplevet at få afslag på lån.

Udbredt nervøsitet

Udsigterne for den globale økonomi er præget af stor usikkerhed, ikke mindst i forhold til hvor store konsekvenser den finansielle krise får for realøkonomien. På trods af omfattende redningspakker, ekstraordinære likviditetstilførsler og rentenedsættelser er der fortsat en betydelig nervøsitet på de finansielle markeder.

I 2009 forventes en negativ vækst. Faldet i den globale efterspørgsel rammer eksportsektoren, og det faldende privatforbrug er sammen med den generelle økonomiske afmatning med til at reducere importen.

Pilene peger nedad

Bygge- og anlægssektoren er den sektor, der først og hårdest er blevet ramt af krisen. I det seneste årti har der været tale om stigende boligpriser og øgede investeringer i boliger, men faldet i boligpriserne har medført en faldende byggeaktivitet.

Erhvervsinvesteringerne har desuden været kraftigt stigende i flere år. Fremover vil højere renter og især aftagende efterspørgsel betyde faldende erhvervsinvesteringer.

Efter Region Nordjylland er Region Syddanmark den del af Danmark, der har haft de mindste stigninger i huspriserne gennem de sidste 10-15 år. Specielt i den jyske del af regionen har stigningerne været begrænsede. Derfor forventes faldet i boligpriserne at være noget mindre her end i resten af landet, og formodentlig falder de private boliginvesteringer ikke så meget i regionen som i resten af landet. Med andre ord forventes boligmarkedet at være forholdsvis stabilt. Usikkerheden på boligmarkedet vil dog stadig betyde, at mange vil holde igen med investeringer og i stedet vente på bedre tider.

Årlig vækst i procent

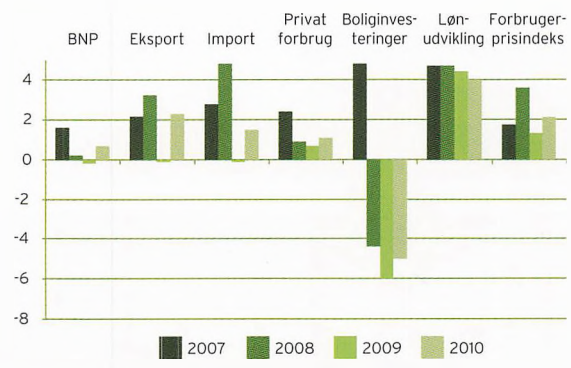

Kilde: Finansministeriet

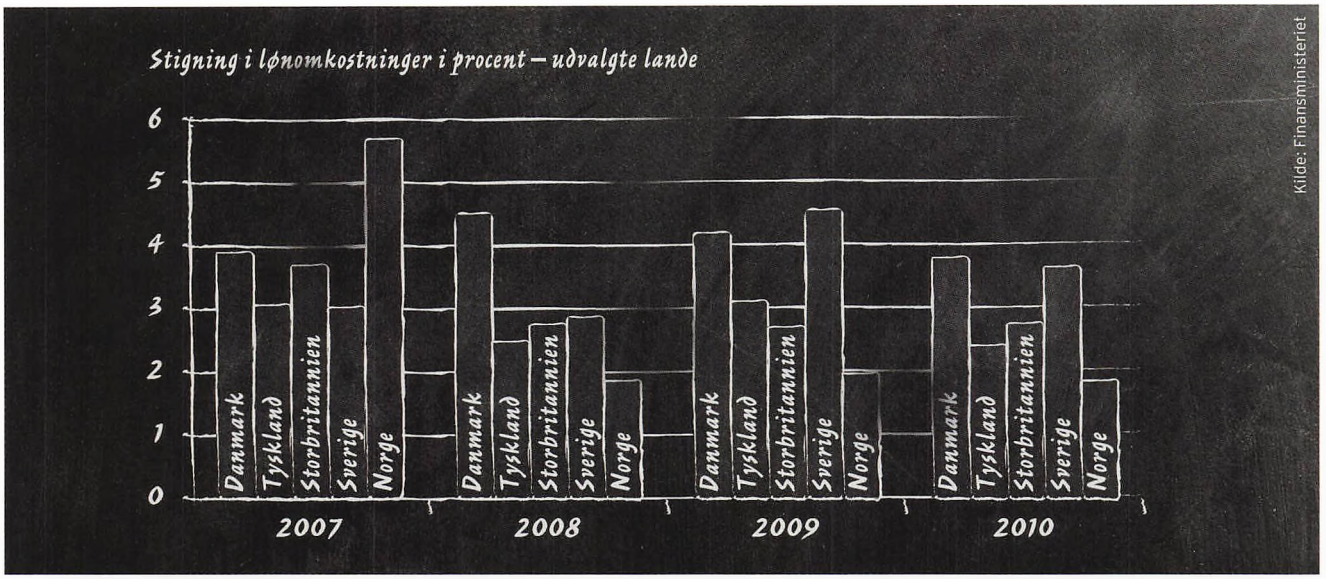

Prognose for udvikling i lønomkostninger. Tallene for 2007 er de faktiske tal - de øvrige er prognosetal.

Nedtur giver eftersmæk

Danmark og Region Syddanmark står godt rustet til at modstå de værste følger af et økonomisk uvejr. På nogle områder vil eftervirkningerne dog være både mærkbare og negative.

Den danske økonomi tager i dag udgangspunkt i lav arbejdsløshed, overskud på betalingsbalancen og de offentlige finanser. Den økonomiske aktivitet er dog hæmmet af mangel på kvalificeret arbejdskraft i flere sektorer. En del af nedgangen i efterspørgslen vil derfor alene give anledning til færre afviste ordrer. Danmark rammes derfor mindre af afmatningen, end det er tilfældet for mange andre lande.

Fald i beskæftigelsen

Beskæftigelsen vil falde i de private erhverv, især bygge- og anlægsbranchen, industrien og serviceerhvervene, der alle er følsomme over for konjunkturændringer. Det vil ramme Region Syddanmark ekstra hårdt, da vi har en større andel af beskæftigede på disse områder end resten af landet. Industrien i Region Syddanmark står således for 17,5 procent af beskæftigelsen mod 14 procent for hele landet.

I den offentlige sektor vil beskæftigelsen stige en anelse, men også her er Region Syddanmark relativt dårligere stillet med en mindre andel af offentlig ansatte end resten af landet.

På grund af den demografiske udvikling, hvor der bliver relativt flere ældre i forhold til unge, vil arbejdsstyrken falde. Alligevel forventes det, at arbejdsløsheden vil stige. For Region Syddanmarks vedkommende kan der blive tale om, at arbejdsløsheden stiger med 10-15.000 mennesker frem til 2010.

Mere købekraft, mindre konkurrenceevne

Faldet i beskæftigelsen vil umiddelbart ikke påvirke lønudviklingen. Det skyldes blandt andet, at der stadig vil være mangel på arbejdskraft i en række sektorer, og at arbejdsløsheden forsat vil være lav. Købekraften vil derfor udvikle sig positivt, da lønnen vil stige omkring to procent mere end forbrugerpriserne i 2009 og 2010. Størrelsen af lønstigningerne er dog problematisk, da de er noget højere end lønstigningerne i de lande, som vi normalt handler - og konkurrerer - med. De højere danske lønstigninger bliver ikke modsvaret af højere produktivitetsstigninger eller forbedret bytteforhold i kraft af en nedskrivning af kronens værdi. Samlet vil der blive tale om en forringelse af konkurrenceevnen i de kommende år.

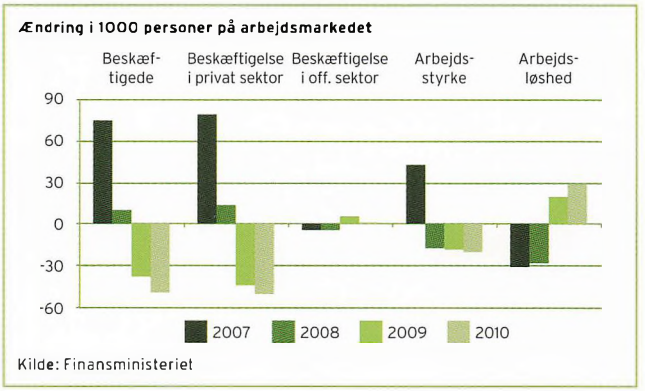

Nedturen i den amerikanske økonomi
har fået negative følger for hele verden.

Erhvervslivets optimisme på retur

Fra september 2008 til januar 2009 er optimismen dalet betydeligt hos virksomhederne i Region Syddanmark. Det gælder både i forhold til omsætningen og til antallet af ansatte i virksomheden.

Forventningen til omsætningen har ændret sig hos de små og mellemstore virksomheder. I september 2008 forventede 27 procent af dem, at omsætningen kunne falde. I januar 2009 er tallet 50 procent. I januar 2009 forventer 15 procent af virksomhederne en øget omsætning i januar kvartal. I september 2008 lå tallet på 34 procent.

De store brancher forventer lavere omsætning

I de store sektorer som bygge og anlæg samt industri er der henholdsvis otte og 11 procent, der tror på en øget omsætning. I industrien mener 62 procent, at omsætningen bliver lavere. Manglen på optimisme overgås kun af transportsektoren, hvor hele 74 procent vurderer, at omsætningen bliver lavere. Hos finansiering og forsikring er optimismen stadig i højsædet. Her tror seks ud af 10 virksomheder på en øget omsætning.

Forventningen til omsætning i dette kvartal sammenlignet med samme kvartal sidste år
Hvad er Deres forventninger til virksomhedens omsætning i dette kvartal i forhold til omsætningen i samme kvartal sidste år? Bliver omsætningen større, uændret eller mindre?

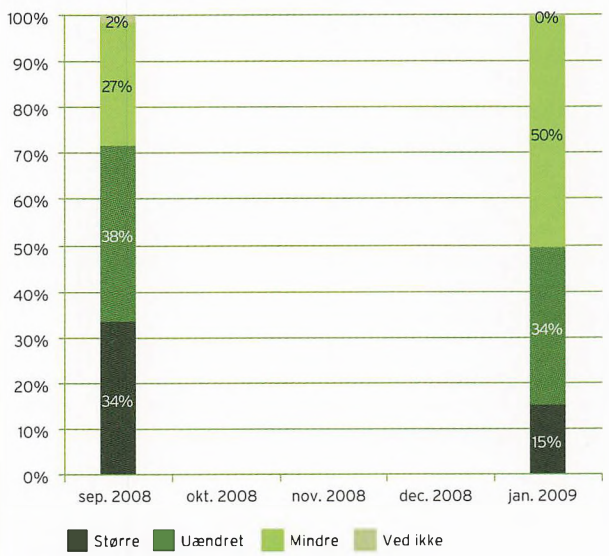

Kilde: Region Syddanmarks vækstbarometer.
911 svar, september 2008 og 902 svar, januar 2009.

Forventningen til omsætning i dette kvartal sammenlignet med samme kvartal sidste år

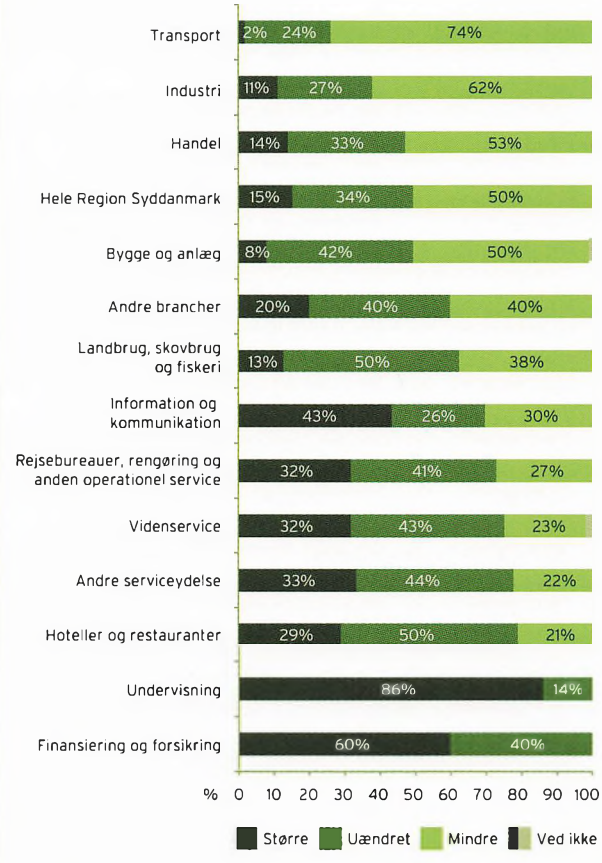

Kilde: Region Syddanmarks vækstbarometer.
902 svar, januar 2009. Sammenhængen er statistisk signifikant.

Forskel på kommunerne

Den forskellige erhvervsmæssige sammensætning i kommunerne er baggrunden for, at der også er forskelle i andelen af pessimister og optimister. I Nordfyns Kommune forventer 71 procent af virksomhederne en mindre omsætning. I Nyborg Kommune har 27 procent samme holdning

Næsten halvdelen af virksomhederne forventer færre ansatte

47 procent af regionens virksomheder forventer færre ansatte. Det er mere end dobbelt så mange som i september 2008, hvor det kun gjaldt 21 procent.

Forventningen til antal ansatte i dette kvartal sammenlignet med samme kvartal sidste år

Hvad er Deres forventninger til antal ansatte i dette kvartal i forhold til antal ansatte i samme kvartal sidste år? Bliver der flere, uændret eller færre ansatte på Deres virksomhed?

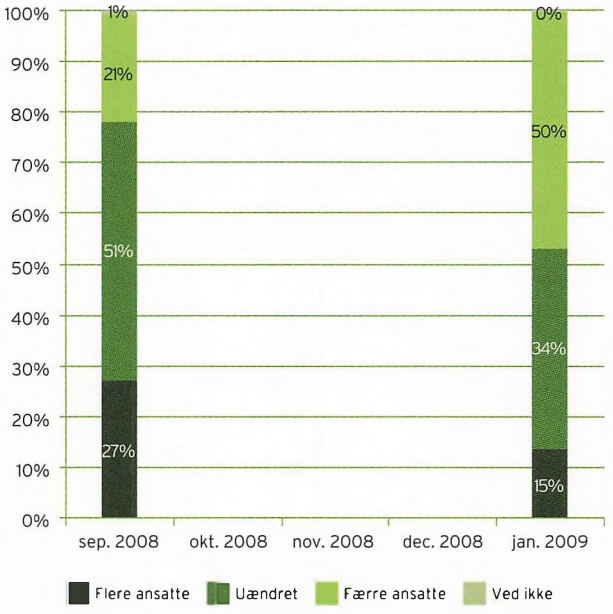

Kilde: Region Syddanmarks vækstbarometer.
911 svar, september 2008 og 902 svar, januar 2009.

Forventningerne er forskellige fra branche til branche. I transportbranchen, industrien og byggeanlæg forventer et stort flertal af virksomheder, at de vil få brug for færre ansatte.

I september 2008 forventede 27 procent af virksomhederne i regionen, at de skulle ansætte medarbejdere. I januar 2009 er det kun inden for information og kommunikation samt undervisning, at forventningen holder. Inden for undervisning er det endda 71 procent af virksomhederne, der kalkulerer med flere ansatte.

Variationer mellem kommunerne

I Tønder Kommune forventer fire procent af virksomhederne at ansætte flere medarbejdere. I Odense er det 22 procent. I Kerteminde forventer 24 procent af virksomhederne, at der vil blive færre ansatte. I Haderslev kommune er det 58 procent.

Finanskrisen rammer bredt

Finanskrisen mærkes af de fleste virksomheder, men det er forskelligt fra branche til branche, om det er afskedigelser, ringere finansieringsforhold eller problemer med afsætningen, der slår tydeligst igennem.

Virksomhederne i Region Syddanmark mærker finanskrisen på mange fronter: 34 procent har afskediget medarbejdere, 18 procent har ringere adgang til lån og kredit og 25 procent har måttet udskyde investeringer. Over halvdelen af de ordre-producerende har mindre ordrebeholdning end på samme tidspunkt sidste år, halvdelen af de eksporterende virksomheder finder det vanskeligere at sælge i udlandet, og hver fjerde virk-somhed oplever flere kunder, der afbestiller varer.

Sådan rammer finanskrisen virksomhederne i Region Syddanmark
Der har det sidste halve år været talt meget om finanskrisen.
Har virksomheden været berørt heraf (procent ja svar):

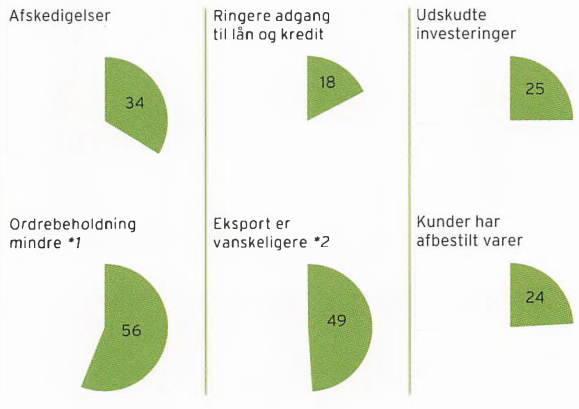

Kilde: Region Syddanmarks vækstbarometer. Januar 2009. Antal svar: 902.
Bemærk - lagkageudsnit viser den andel af virksomhederne, som har været berørt. *1. Procenten er beregnet for ordreproducerende virksomheder (88 %). *2. Procenten er beregnet for eksporterende virksomheder (47 % af alle).

Seks tegn på finanskrisen i Danmark
For at afdække, hvordan finanskrisen mærkes i virksomhederne, er panelet i Region Syddanmarks vækstbarometer blevet bedt om at svare på spørgsmål om krisetegn i form af afskedigelser, ringere adgang til lån og kredit, udskudte investeringer, mindre ordre-beholdning, vanskeligere eksport og afbestilling af ordrer.

71 procent af virksomhederne svarer ja til et eller flere krisetegn. 59 procent svarer ja til et, to eller tre krisetegn. 13 procent svarer ja til flere end tre, og en procent kan sige ja til alle seks krisetegn. Omvendt svarer 29 procent af virksomhederne nej til samtlige seks spørgsmål om finanskrisen.

De større virksomheder og underleverandører er hårdest ramt
Det er de større virksomheder, som først og fremmest mærker krisen, og krisetegnene er mest markante hos virksomheder på business-to-business markedet. Sandsynligvis en konsekvens af, at virksomhedernes kunder skærer ned på varelagre og optimerer forsyningskæder, som er noget af det første, en virksomhed kan gøre for at øge likviditeten. 31 procent har oplevet afbestillinger, og 55 procent har en reduceret ordrebeholdning.

De virksomheder, som leverer til forbrugerne, oplever ikke krisen i samme omfang. Alligevel har 26 procent af denne type virk-somhed afskediget medarbejdere inden for de sidste seks måneder.

Virksomheder, som leverer til offentlige organisationer og institutioner, har ikke i så høj grad mærket krisen.

Krisen rammer forskelligt
I industrien, landbruget og finansierings- og forsikringsbrancherne har mere end fire ud af 10 måttet afskedige medarbejdere. Landbrug, rejsebureauer og rengøringsvirksomheder har fået dårligere adgang til kredit, og i industrien, landbruget, transport og handel, information og kommunikation, samt hoteller og restauranter bliver investeringer udskudt.

Bygge- og anlægsvirksomheder mærker sammen med industri og transport i højere grad en mindre ordrebeholdning end andre virksomheder.

Variation mellem kommunerne
Der er ikke stor forskel på krisetegnene fra kommune til kommune, men den forskel der trods alt er, afspejler sandsynligvis erhvervs-profilen i de forskellige kommuner. For eksempel mærker man i højere grad krisen i Trekantområdets kommuner - Fredericia, Vejle, Kolding samt Haderslev - end hos kommuner på Fyn, som Odense, Kerteminde og Nyborg.

To ud af tre virksomheder forudser negativ udvikling
Virksomhederne vurderer i overvejende grad, at den nuværende økonomiske situation vil få negativ betydning for virksomheden i det kommende halve år. 27 procent antager, at situationen ikke får betydning for virksomheden, mens fem procent tror på en positiv følge af den økonomiske situation.

Effekten af den økonomiske situation det næste halve år
Hvilken betydning vurderer De alt i alt, at den nuværende økonomiske situation i Danmark vil få for Deres virksomhed i det kommende halve år?

Virksomhedens branche	Meget negativ betydning	Negativ betydning	Ingen betydning	Positiv betydning	Meget positiv betydning	Ved ikke
Bygge og anlæg	6%	59%	29%	2%		4%
Finansiering og forsikring		100%				
Handel	9%	59%	24%	6%		2%
Hoteller og restauranter		33%	46%	21%		
Industri	16%	56%	23%	2%		2%
Information og kommunikation		58%	29%	13%		
Landbrug, skovbrug og fiskeri	12%	44%	32%	8%		4%
Rejsebureauer, rengøring og anden operationel service	8%	34%	45%	8%		5%
Transport	20%	58%	18%	5%		
Undervisning		13%	50%	25%	13%	
Videnservice	11%	35%	35%	15%	4%	
Andre brancher	6%	44%	38%	13%		
Andre serviceydelser	11%	44%	44%			

Kilde: Region Syddanmarks vækstbarometer. Januar 2009.
Antal svar: 902. Procenterne viser, hvor stor en andel af virksomhederne i gruppen, som har svaret hvad.

De virksomheder, som viser den største tendens til at mene, at krisen får negativ betydning, er virksomheder med flere end 40 ansatte, virksomheder med en omsætning over 50 millioner kroner, ældre virksomheder og virksomheder, der er underleverandører. Desuden forudser 72 procent af industrivirksomhederne, at den økonomiske situation vil få en negativ eller meget negativ betydning for virksomheden.

Det er blevet lettere at skaffe kvalificeret arbejdskraft
I hvilken grad har virksomheden inden for det sidste halve år oplevet problemer med at skaffe kvalificeret arbejdskraft?
I høj grad, I nogen grad, i ringe grad, slet ikke eller ved ikke.

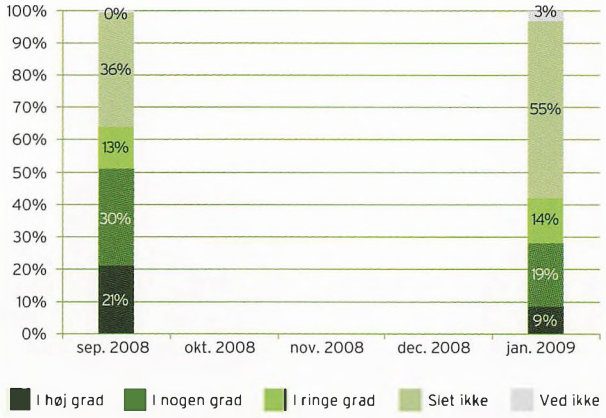

Kilde: Region Syddanmarks vækstbarometer.
911 svar, september 2008 og 902 svar, januar 2009.

Finanskrisen har gjort det lettere at finde kvalificerede medarbejdere
Betyder finanskrisen, at De har fået lettere eller vanskeligere ved at finde kvalificerede medarbejdere, eller har det slet ikke haft indflydelse?

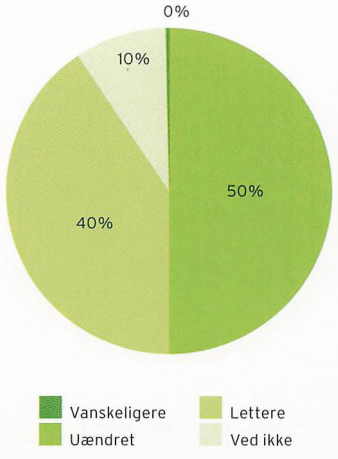

Kilde: Region Syddanmarks vækstbarometer.
908 svar, januar 2009.
2 virksomheder har svaret "vanskeligere".

Lettere at skaffe kvalificeret arbejdskraft
I januar 2009 har ni procent af virksomhederne haft problemer med at skaffe arbejdskraft det sidste halve år. Det tilsvarende tal i september 2008 var på 21 procent. 69 procent af virksomhederne oplever slet ikke - eller kun i ringe grad - problemer med at skaffe arbejdskraft. Ifølge 40 procent af virksomhederne er finanskrisen en stor del af forklaringen på, at det er blevet lettere at finde kvalificerede medarbejdere. Blot to virksomheder mener, at finanskrisen har gjort det vanskeligere. 50 procent mener ikke, at finanskrisen har haft synderlig betydning, hvad det angår.

Oplevelse og fritid

Stærke oplevelser skaber livskvalitet, innovation og vækst blandt regionens indbyggere både i hverdagen og ved særlige begivenheder. Det er også oplevelser, der trækker gæster til regionen, og som kan tilføre nye dimensioner til de fleste produkter.

Der er så dejligt i Syddanmark

Det var sommer, kornet stod gult, havren grøn, høet var rejst i stakke ned i grønne enge ... Rundt om ager og eng var der store skove, og midt i skovene dybe søer. Jo, der var rigtignok dejligt derude på landet.

Sådan indleder H.C. Andersen sit eventyr Den grimme ælling fra 1843, og på trods af vældige elektroniske landvindinger og forandringer i landskabet er der stadig dejligt i digterens region. Det er en påstand, som adskillige gæster giver os medhold i. Region Syddanmark har nemlig flere overnattende gæster end de fire øvrige regioner.

Fordeling af overnatninger 2007 (1.000)

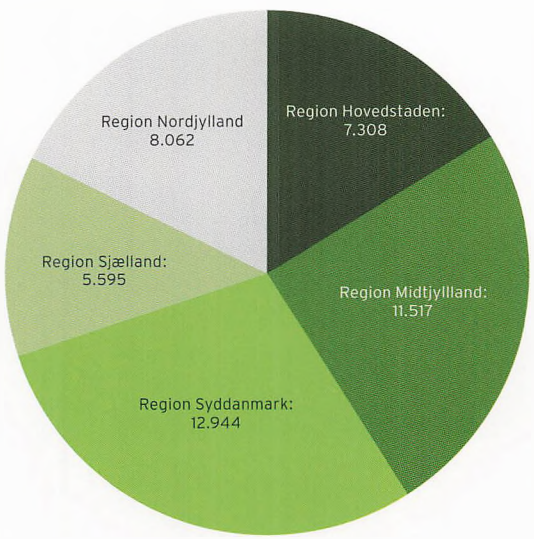

Kilde: Visitdenmark

Mange mennesker, få kroner

Uheldigvis er regionens turister af den sparsommelige slags, der kun overhales i nøjsomhed af gæsterne i Region Midtjylland. En del af forklaringen ligger i de relativt mange tyske turister i forhold til antallet af turister fra de nordiske lande. En gennemsnitlig tysk gæst bruger kun halvt så mange penge som nordmænd og svenskere. I 2008 udgjorde tyskerne i Syddanmark 44 procent af de overnattende gæster på hoteller, feriecentre, campingpladser, vandrehjem, lystbådehavne og feriehuse udlejet gennem bureau. På landsplan var andelen af tyskere kun 32 procent. Samme år var kun to procent af de overnattende gæster i regionen fra de nordiske lande, mens de udgjorde ni procent på landsplan.

Mange turister - men lavt forbrug - 2007

	Døgnforbrug (kr.)	Omsætning (mio.kr.)
Region Hovedstaden	1.222	8.933
Region Sjælland	616	3.444
Region Syddanmark	546	7.063
Region Midtjylland	504	5.801
Region Nordjylland	588	4.737
Hele landet	660	29.978

Kilde: Visitdenmark

Vækst i turismen – men ikke hos os

Samtidig er der i perioden 1998 til 2007 blevet færre udenlandske turister. I Syddanmark såvel som i hele landet blev antallet af overnattende tyske gæster på hoteller, feriecentre, campingpladser, vandrehjem og lystbådehavne reduceret med omtrent 30 procent. Også antallet af tyskere i danske feriehuse faldt; dog knap så drastisk. Samlet var der et fald i antallet af udenlandske gæster på 11 procent mod fire procent på landsplan.

Alligevel var der fra 1998 til 2007 i Syddanmark en vækst på ni procent i antallet af overnattende gæster på hoteller, feriecentre, campingpladser, vandrehjem og lystbådehavne, mens resten af landet klarede sig en anelse bedre og oplevede en vækst på 11 procent. Regner vi udviklingen på feriehusområdet med, så er væksten mere beskeden. På landsplan er antallet af overnatninger vokset med syv procent.

Udviklingen dækker over en betydelig vækst i danske turister og et fald i udenlandske gæster.

Det er bemærkelsesværdigt, at udviklingen i turismen herhjemme er anderledes end i verden omkring os. På verdensplan er turismen i stærk vækst, så Danmark mister både udenlandske gæster og markedsandele.

Turisme – en eksportvare

De udenlandske turisters forbrug i Danmark i 2004 er opgjort af Danmarks Statistik til 27,2 mia.kr. Det svarer til seks procent af den samlede danske eksport af varer samme år. Turistindtægterne kan sammenlignes med en eksportvare, fordi de udenlandske turister trækker penge til landet. Når det er tilfældet, sættes en positiv kædereaktion i gang. Detailhandlen tjener penge, både fordi turisterne køber ind og fordi dem, der arbejder med turisme, tjener flere penge til at forbruge for.

Målt i fuldtidsansatte arbejder omkring 50.000 mennesker inden for turismeerhvervet, hvilket svarer til 2,3 procent af samtlige beskæftigede. I de seneste år har der desuden været en højere jobvækst inden for turisme end i det øvrige erhvervsliv.

Turismen nationalt, regionalt og lokalt er betydningsfuld for velstanden, og der arbejdes på alle leder og kanter med at skabe nye og forbedrede forretningsområder inden for branchen. Et af de gennemgående temaer er at skabe flere og bedre oplevelsestilbud blandt andet i form af legende og lærerige attraktioner og aktiviteter i lighed med Danfoss Universe på Als og Legoland Billund Resort. Sidstnævnte udvikler sig til at blive et af Nordeuropas største og mest moderne ferie- og oplevelsescentre og kan blive en magnet, der trækker familier til Danmark og regionen fra hele verden.

Antal overnatninger på hoteller, feriecentre, campingpladser, vandrehjem, lysthådehavne og ferlehuse i 2007:

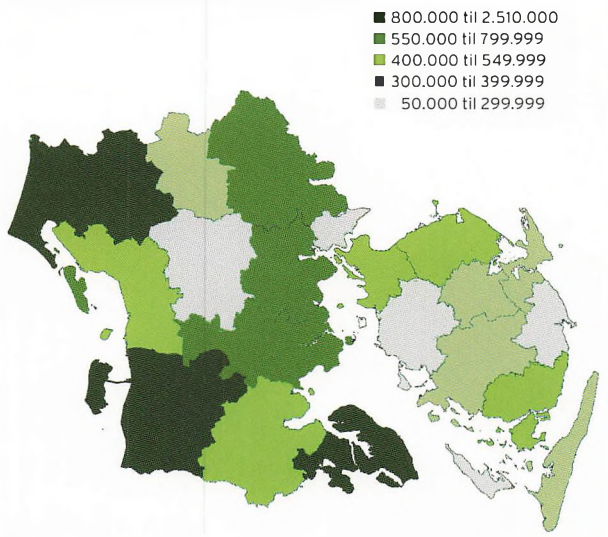

Kilde: Danmarks Statistik. Overnatninger i feriehuse er baseret på et skøn ud fra kendskab til antal sommerhuse i kommunerne, samt kendskab til overnatningstal i sommerhuse på subregionalt niveau.

Turisterhvervet er i stærk vækst på verdensplan, mens Danmark mister både udenlandske gæster og markedsandele.

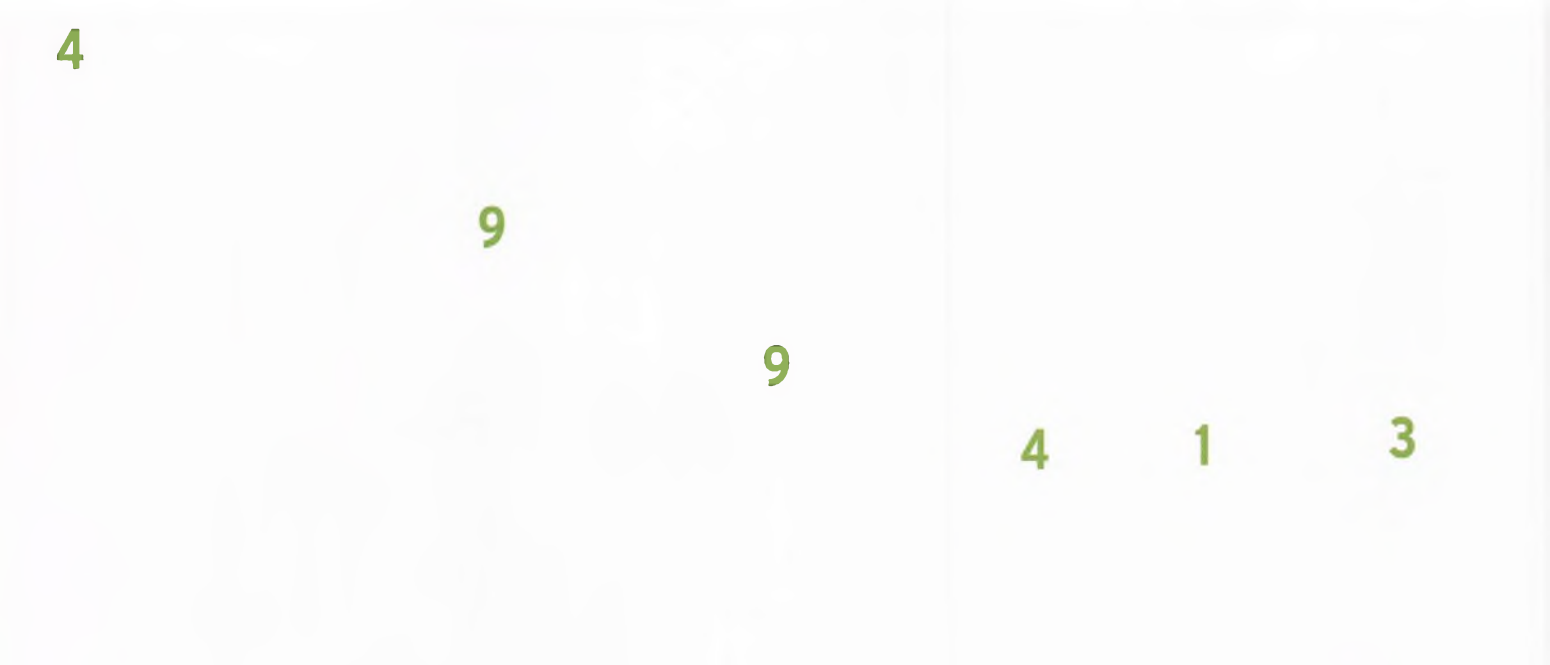

Naturen er guld værd

Himmel, hav og højt til loftet. Både boligejere, lejere og turister sætter pris på at have naturen inden for syns- og rækkevidde. Også derfor skal vi passe på den.

Margueritruten slynger sig gennem Danmark og viser vej til steder, der i særlig grad er et besøg værd på grund af de landskabelige kultur- og naturværdier. En undersøgelse fra Syddansk Universitet viser, at endnu et bemærkelsesværdigt kendetegn ved ruten er, at den leder til alle de landsbyer i landet, der oplever vækst i befolkningstallet. Det er en observation, der tydeligt indikerer en sammenhæng mellem på den ene side smukke omgivelser og på den anden side bosætning og turisme.

Andre faktorer peger i samme retning. Ringe og Kerteminde er for eksempel to bysamfund, der på flere måder ligner hinanden. De ligger nogenlunde lige tæt på Odense. Ringe har betydelige styrker med hensyn til infrastruktur sammenlignet med Kerteminde, som til gengæld har skov og hav til overflod. Og i Kerteminde lå kvadratmeterprisen på boliger i perioden 2000-2008 samlet set 70 procent over niveauet i Ringe.

I deres annoncer gør ejendomsmæglerne da også flittigt opmærksom på naturmæssige kvaliteter. "Huset er smukt omkranset af træer, og her er en betagende flot udsigt over markerne", hedder det for eksempel, og "En arkitektonisk perle forenet i smuk natur med en udsigt, som ikke fås bedre". Som vi er flest, vil vi nemlig helst bosætte os midt i naturen og samtidig så tæt som muligt på storbyens liv og arbejdspladser.

Naturen er ikke billig

Dyrest er boligen, hvis man vil have havudsigt. I 2007 viste en undersøgelse fra EDC, at et fritidshus med havudsigt i gennemsnit var 1,4 mio. kr. dyrere end et tilsvarende hus uden samme fortrin.

Også turisten sætter pris på naturen. I sit strategioplæg for udvikling af regionens turisme frem til 2018 fokuserer Syddansk Turisme da også på de naturmæssige styrker.

"Ved at dyrke det unikke - Sort Sol i marsken; havkajaksejlads i Det sydfynske Øhav; H.C. Andersen Paraden foran digterens hus; fang og tilbered din fynske havørred; strid vestenvind og saltvand lige i ansigtet - skabes der attraktivitet, efterspørgsel og værdi", hedder det blandt andet i oplægget.

Naturturisme giver den største omsætning sammenlignet med de øvrige turismeformer. Derudover tiltrækker naturturisme de mennesker, der betaler mest pr. ophold.

- Turister, der holder ferie med overskriften "Ro og mag ved stranden" skaber den største omsætning (4,25 mia. kr.).
- Turister, der falder ind under følgende ferieformer; "Den aktive naturferie" (0,45 mia. kr.) og "Naturens gratis glæder" (1,3 mia.kr.) har det højeste forbrug.

Kilde: VisitDenmark. Tallene er fra 2004

Tendenserne fra bolig- og turistmarkedet underbygges af folks generelle ønsker til fritidstilbud. En undersøgelse fra Forskningscentret for Skov og Landskab, viser, at andelen af den voksne befolkning, der benytter fritidstilbud i naturen, er 96 procent. 41 procent benytter biografen, og 35 procent går til koncerter.

Den nødlidende natur

At naturen har værdi for vores oplevelser og fritid er blot endnu et argument for at passe godt på den. Og naturen har brug for

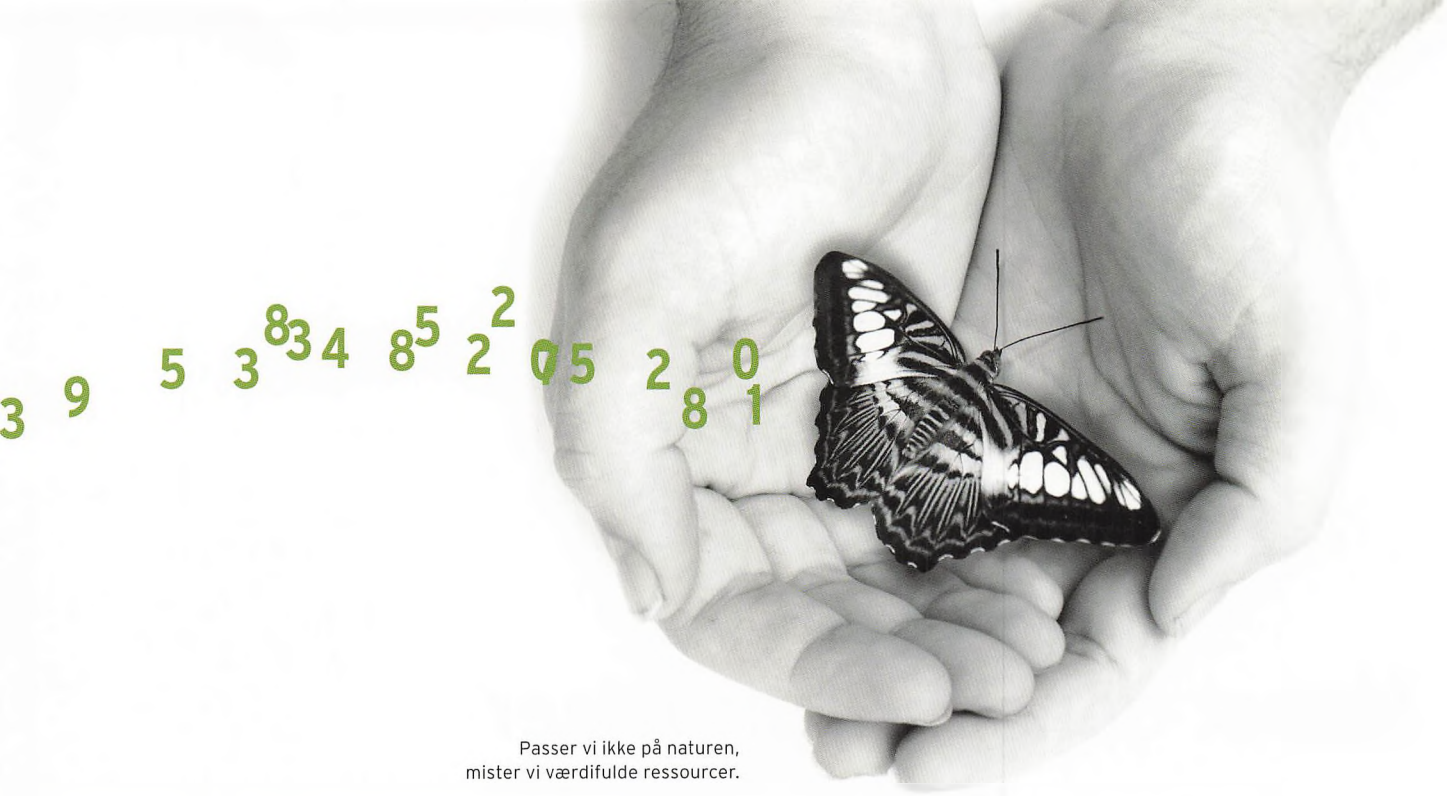

Passer vi ikke på naturen,
mister vi værdifulde ressourcer.

hjælp. Der er stadig problemer med fiskebestande, udryddelse af arter og bekæmpelse af invasive arter. En OECD-rapport gør status over de seneste ti års miljøindsats i Danmark, og konkluderer, at naturens kvalitet er væsentligt forringet. 340 arter er forsvundet i løbet af de seneste 150 år, en tredjedel af de vilde plantearter er på kanten af udryddelse, og oprindelig skov findes næsten ikke mere. Det er bare nogle af de målepunkter, hvor der er tilbagegang i den danske natur. Bestanden af visse dyrearter er dog i vækst. Det gælder for eksempel rådyr og sæler. Andre dyrearter, for eksempel havørnen, er på vej til at vende tilbage til Danmark.

Det er primært den ikke-bæredygtige udnyttelse af naturarealer og ressourcer, der giver problemer, herunder især landbrugsproduktionen, men også for højt turismepres samt by- og sommerhusudvidelser. Omvendt er bæredygtigt landbrug, naturturisme og bosætning, der værdsætter og udbygger naturværdierne, nogle af de tiltag, der er med til at sikre en rigdom på arter og oplevelser i naturen.

Region Syddanmark har sammen med 16 kommuner i regionen underskrevet miljøkontrakten "Countdown 2010". Formålet er at sætte en stopper for tab af værdifulde naturressourcer og arter inden 2010. I 2008 er der gennemført initiativer, der fokuserer på samspillet mellem klimaforandringerne og udnyttelse af naturens ressourcer. I 2009 tager regionen en række emner op med udgangspunkt i den bynære naturs betydning for den biologiske mangfoldighed, bosætning, friluftsliv og folkesundhed.

Andel naturareal ud af kommunens samlede areal (Skov, åer, søer, moser, enge, overdrev og heder)

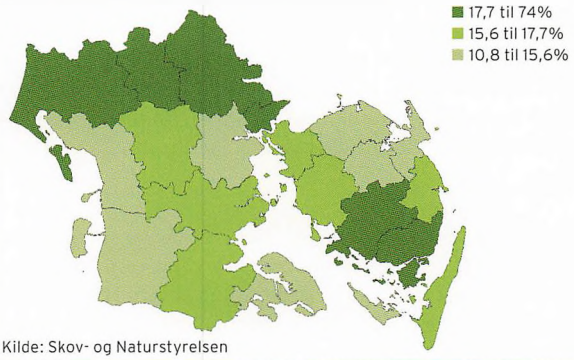

Kilde: Skov- og Naturstyrelsen

- Billund Kommune er den kommune i regionen, som har det største skovbevoksede areal i forhold til kommunens størrelse; langt det meste er nåletræer.
- Vejle Kommune er den af kommunerne i regionen, som har flest kvadratmeter tilplantet med løvtræer.
- Fanø Kommune har mest beskyttet natur, dvs. åer, søer, moser, enge, overdrev og hede, i forhold til kommunens størrelse. Godt 60 procent af kommunens areal udgøres af beskyttede naturtyper. Lægges skovarealet oven i, så dækkes 74 procent af Fanø Kommunes areal af natur.
- På landsplan er 11 procent skovareal og 9 procent er beskyttede naturområder. Resten er landbrug (62 procent) og byer, veje mv. (17 procent). I Region Syddanmark er 10 procent af arealet skov og 8 procent er beskyttede naturtyper.

Vækst gennem oplevelser

Verden over er der stigende fokus på betydningen af kreativitet og oplevelser som kilder til vækst, innovation og jobskabelse.

I Danmark er knap ti procent beskæftiget inden for brancher, hvor oplevelser er kerneprodukter. Syddanmark ligger lidt under; her arbejder 8,3 procent med oplevelser.

Disse brancher har i de senere år gennemlevet en kraftig vækst. Fra 2000 og frem til 2007 er beskæftigelsen inden for 'oplevelseserhverv' hvert år vokset eksplosivt. Alene i 2006 bidrog oplevelseserhvervene med en værditilvækst på 87 mia. kr. Det er over fire gange mere, end værditilvæksten i landbrug, skovbrug og gartneri.

Der er dog stor forskel på væksten inden for de enkelte erhvervsgrupper. Bedst er det gået for designerhvervene, som i flere år har haft tocifrede vækstrater på værditilvækst, eksport og beskæftigelse. I Syddanmark voksede beskæftigelsen inden for design med 130 procent i perioden fra 2003 til 2007, mens væksten for hele landet var knap 60 procent i samme periode.

Specialisering

Landets regioner har hver deres styrke inden for oplevelseserhvervene. Region Syddanmark har en stor andel overnatningserhverv som f.eks. hoteller, sommerhuse og campingpladser. Men dele af regionen, nemlig Trekantområdet, Odense og Midtfyn, har speciale i oplevelseserhverv som design samt radio og tv.

Der er også flere i Syddanmark end i resten af landet, der beskæftiger sig med sport og fritid. Det skyldes legetøjsproduktion.

Oplevelseserhverv. Specialiseringeri Region Syddanmark

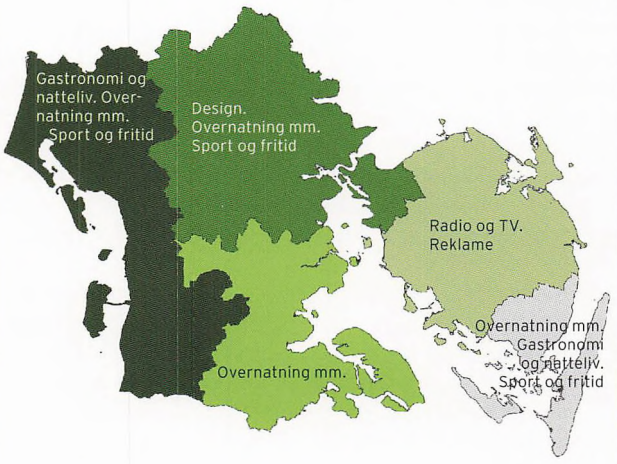

Kilde: Erhvervs- og byggestyrelsen

Oplevelser som middel til forretningsudvikling

Erhvervslivet bruger i stigende grad - bevidst eller ubevidst - oplevelser til at skabe udvikling. Der findes en række eksempler på, at virksomheder via oplevelser skaber produkter eller serviceydelser, der rummer kvalitet, følelser, værdier, mening, identitet og æstetik; noget som forbrugerne i stigende grad efterspørger.

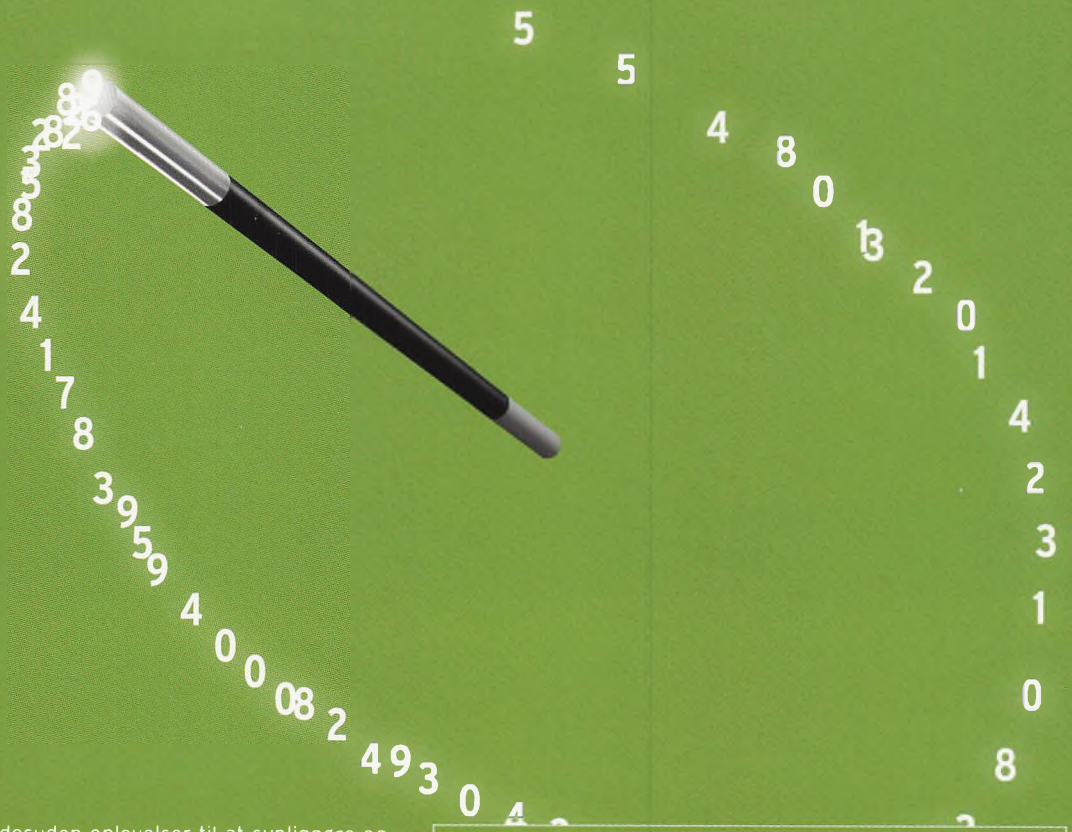

Virksomhederne bruger desuden oplevelser til at synliggøre og markedsføre deres produkter. For eksempel er markedsføring ved hjælp af storytelling et godt redskab til branding og imagepleje. Det er Petersen Tegl i Broager et eksempel på. Her spiller man bevidst på historikken i produktionen af de håndstrøgne teglsten samt fabrikkens naturskønne beliggenhed. Potentielle kunder inviteres på et ophold på virksomhedens træskib, Emma, der ligger i fjorden ud for fabrikken. Sådanne møder på skibet er en oplevelse i sig selv og giver en særlig relation mellem sælger og kunde.

Nogle virksomheder bruger oplevelser internt for at forandre eller udvikle organisationen. Eksempelvis hyrede Quilts of Denmark en billedkunstner til at stå for en medarbejderworkshop, og det blev grundlaget for en ny, visuel virksomhedsidentitet.

Regionen skal satse mere på design

Der er forholdsvis få designuddannede medarbejdere i Region Syddanmark. En analyse fra Erhvervs- og Byggestyrelsen viser imidlertid, at virksomheder, der har en betydelig brug af design, har større værditilvækst og bedre innovationsevne end virksomheder, der ikke eller kun i ringe omfang benytter design. Analysen viser også, at virksomheder, der har designuddannede medarbejdere, er mere innovative end virksomheder, hvor det modsatte gør sig gældende.

Det ser derfor ud til, at det er en god idé for syddanske virksomheder at satse på design som en central del af virksomhedens udviklingsarbejde. I den forbindelse vil det være oplagt at udnytte tilstedeværelsen af Designskolen bedre, end tilfældet er i dag. Det er også baggrunden for, at Region Syddanmark har taget initiativ til et udbygget samarbejde med Designskolen blandt andet med henblik på at parre virksomheder og nyuddannede designere.

Designuddannede medarbejdere i Regionerne

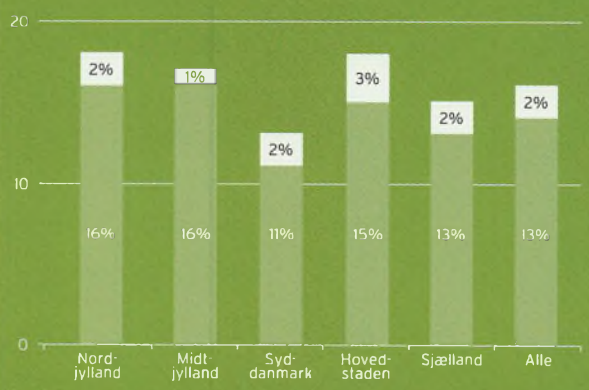

Kilde: Epinion Capacent for Erhvervs- og byggestyrelsen 2007.
Anm.: Kun virksomheder med mere end 10 ansatte er omfattet af analysen

Fordeling af oplevelseserhverv i Syddanmark

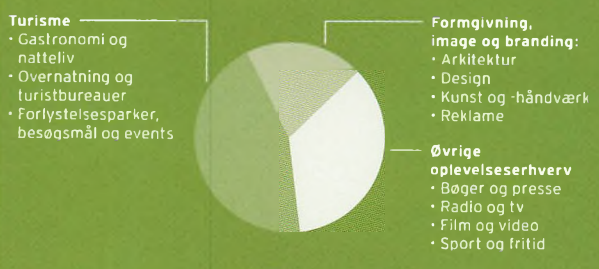

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger

Veerst
BRAMUP
Høirup

Sammenhæng og tilgængelighed

Til og fra, frem og tilbage, biler, tog, bus, skib, fly ... infrastrukturen binder os sammen – og skiller os ad, hvis den ikke er, som den bør være. Det skal være nemt at komme omkring, og forbindelserne skal være tætte indadtil som udadtil.

Højtuddannede pendler mest. Jo mere specialiseret, jo vanskeligere er det at finde arbejde i nærheden af bopælen.

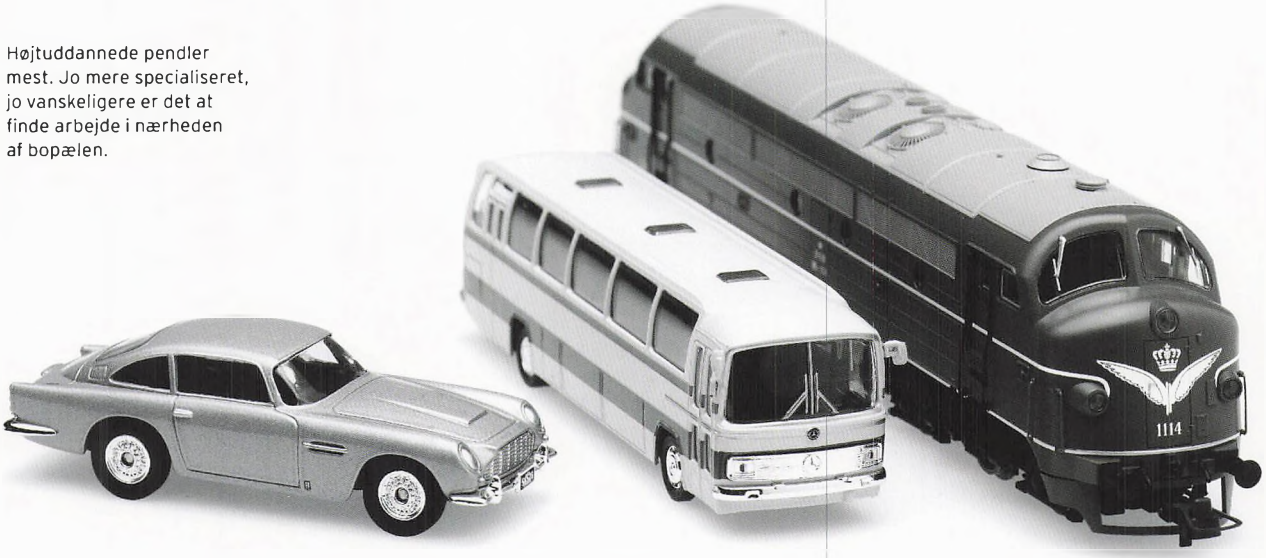

Fynboer pendler mere end jyder

Syddanskerne pendler mere og længere end tidligere. Især fynboer og folk med lange uddannelser pendler på arbejde.

Omkring en tredjedel af de beskæftigede fynboer må dagligt krydse kommunegrænsen for at komme på arbejde. I den jyske del af Region Syddanmark er det kun godt og vel en fjerdedel, som har samme udfordring. Fynboerne pendlede i gennemsnit 19,2 km fra bopæl til arbejdsplads i 2007, mens jyderne i regionen gennemsnitligt kunne nøjes med at bevæge sig 18,2 km. For alle er det ca. en kilometer mere end i 2006.

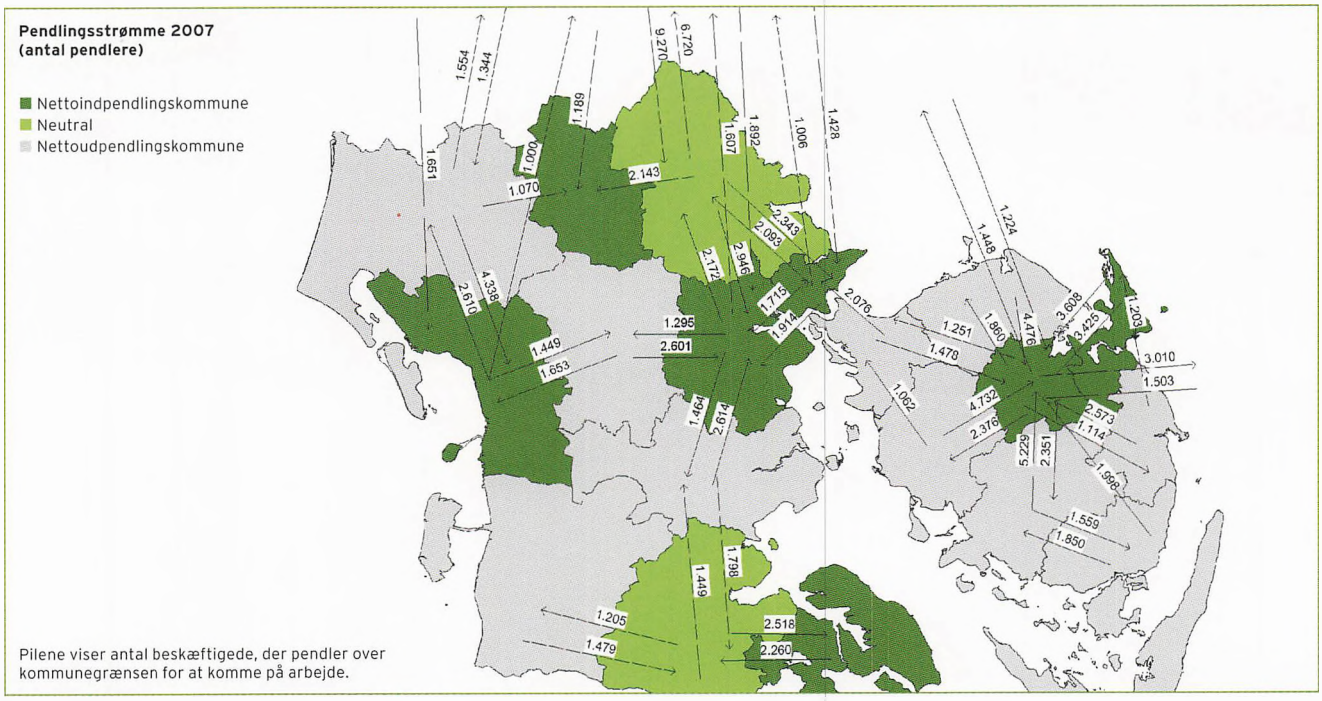

Pilene viser antal beskæftigede, der pendler over kommunegrænsen for at komme på arbejde.

Stjernestrøm

På Fyn går de fleste pendlingsstrømme mod Odense. Set på et kort danner strømmene et fint stjernemønster, da pendlerne kommer fra alle retninger. En stor del af borgerne i de fynske kommuner har nemlig deres arbejde i Odense. På Fyn er det kun kommunerne Odense og Kerteminde - sidstnævnte på grund af Odense Stålskibsværft Lindø - som har flere arbejdspladser end beskæftigede borgere.

I den sydlige del af Jylland er billedet mere broget. De største strømme af pendlere samler sig om Trekantsområdet samt Esbjerg, Sønderborg og Aabenraa. Men andelen af jyder, der pendler over kommunegrænser for at arbejde i et af de tre store jyske erhvervsområder, er meget mindre end andelen af fynboer, der dagligt pendler til Odense.

Lang uddannelse - langt til job

Generelt gælder: Jo længere uddannelse, jo større tilbøjelighed til at pendle. Men det varierer dog inden for de forskellige uddannelseskategorier. Procentvis er der næsten dobbelt så mange pendlere med lang videregående uddannelse (LVU) som ufaglærte. Højtuddannede pendler oftere, fordi arbejdsmarkedet bliver mere snævert, jo mere specialiseret man er. Man må rejse efter jobbet.

Andel og antal pendlere blandt de beskæftigede inden for hver uddannelseskategori. Udpendling, 20-69 årige, Region Syddanmark, 2007.

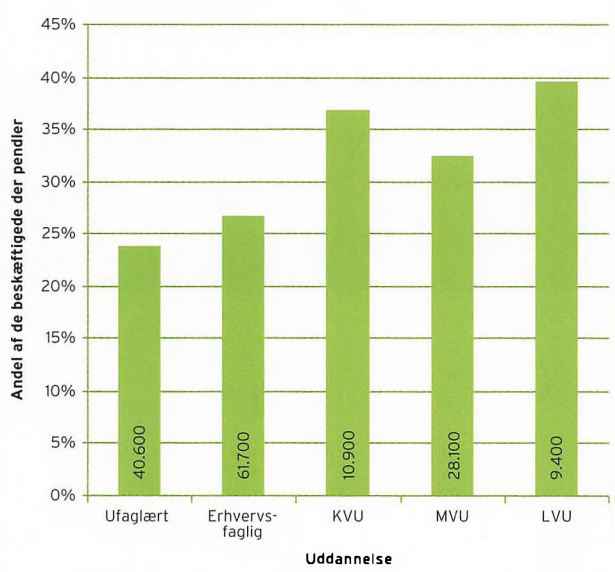

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger

De mellemlange videregående uddannelser (MVU) er undtagelsen fra reglen. Her er den procentvise andel af pendlere rent faktisk lavere end i gruppen med korte videregående uddannelser (KVU). Forklaringen er, at de mellemlange uddannelser typisk munder ud i jobs inden for erhverv, hvor der er arbejdspladser flere steder i hver kommune - for eksempel pædagoger, folkeskolelærere og sygeplejersker.

Mænd pendler mest

Kvinder pendler generelt mindre end mænd. I gruppen med mellemlange videregående uddannelser finder vi den største forskel på andelen af mandlige og kvindelige pendlere. 10 procentpoint flere mænd end kvinder pendler. Gruppen er også den eneste, hvor antallet af kvinder er større end antallet af mænd. 64 procent af de beskæftigede med mellemlange uddannelser er kvinder. Til sammenligning er gennemsnittet af kvinder i hele regionens arbejdsstyrke 46 procent.

Forklaringen på forskellene i pendling mellem mænd og kvinder skal findes i karakteren af erhverv. I de mellemlange uddannelser indgår traditionelle kvindeerhverv. Og ofte er der arbejdsmuligheder mange steder i hver kommune. Derfor pendler kvinderne forholdsvis lidt.

Jo højere uddannelsesniveau, jo mindre er forskellen. I gruppen med lange videregående uddannelser er det faktisk oftere kvinderne end mændene, der pendler.

Andel og antal pendlere blandt de beskæftigede i Region Syddanmark, opdelt på køn. Udpendling, 20-69 årige, 2007

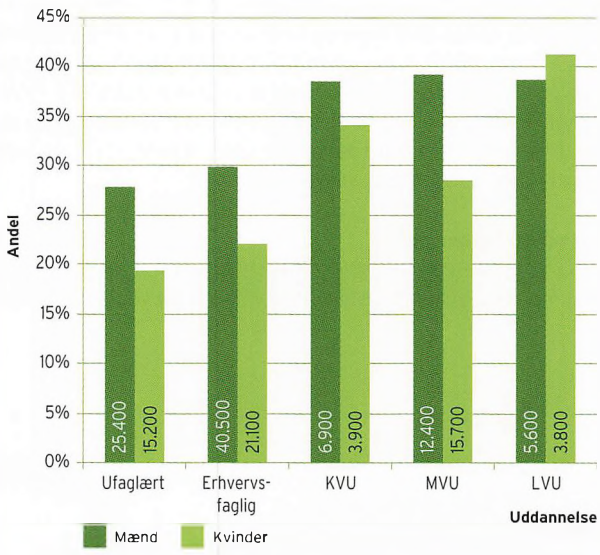

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger

VIDSTE DU, AT:

- borgere i Region Syddanmark pendler gennemsnitligt 37 km om dagen,
- langelændere pendler længst: Gennemsnitligt 47 km om dagen,
- en femtedel af de beskæftigede borgere i Middelfart pendler dagligt over 60 km.

Grænser for udlængslen

De fleste virksomheder i regionen er godt tilfredse med at være, hvor de er. Det er især jyderne, der tænker internationalt, og så vender interessen sig først og fremmest mod nabolandene.

Flere fynske end jyske virksomheder tror, at deres placering gør det svært at tjene penge. Reelt er der dog ingen sammenhæng mellem omsætning pr. medarbejder og virksomhedens placering.

Transport og logistik er vigtigst

Adgang til gode transport- og logistikforhold samt til kunder og medarbejdere har stor betydning. Det er i særlig grad vigtigt for de virksomheder, der leverer til andre virksomheder og til det offentlige. Virksomheder, der er leverandører til almindelige forbrugere, lægger vægt på at bo tæt på kunderne.

To ud af tre virksomheder har udvidet dér, hvor de er placeret. 11,6 procent af virksomhederne har investeret i aktiviteter i andre regioner i Danmark, og 8,5 procent har investeret i udlandet.

Blandt de, som har investeret i udlandet, har to ud af tre flyttet produktions-, service- og driftsopgaver væk. Derefter følger salg, marketing og administrationsopgaver, idet 29 procent af virksomhederne har flyttet den type opgaver. 4,8 procent af virksomhederne har sendt udviklings- og forskningsopgaver ud af regionen, mens kun en enkelt virksomhed har flyttet ledelses- og strategiopgaver. De strategiske funktioner bliver med andre ord i overvejende grad i regionen, mens produktions- og markedsrelaterede aktiviteter er mobile og formentlig søger bedre vilkår og/eller bedre tilgang til markedet andre steder.

Deutschland über alles!

Tyskland er det klart vigtigste eksportområde for regionens virksomheder. En tredjedel har Tyskland som det vigtigste marked.

Derudover går eksporten især til landene omkring os, det vil sige Sverige, Norge, Storbritannien, Holland og Polen.

Jyder er mere internationale end fynboer

De virksomheder, der arbejder internationalt, findes i hele regionen, men især i Trekantområdet, i Esbjerg og i den østlige del af grænseregionen. På nær Kerteminde og Nyborg kommuner er andelen af virksomheder, der arbejder internationalt, lavere i den fynske del af regionen end i den jyske.

Virksomhederne i jern- og metalindustrien har flest internationale aktiviteter. Elektronik, transport, telekommunikation, industri og handel er andre brancher, der har høj grad af internationale aktiviteter.

VIDSTE DU, AT:

- næsten ingen virksomheder lægger vægt på billige byggegrunde, kommunal sagsbehandling og adgang til viden og leverandører, når de vælger placering?
- syv ud af ti virksomheder er tilfredse eller meget tilfredse med deres placering?

Først og fremmest logistiske hensyn afgør virksomhedernes geografiske placering.

Virksomheder med mange internationale aktivlteter fordelt pr. branche

Branche	Andel internationale %	Antal i alt i branchen
Jern og metal	68,75	48
Elektronik	46,88	32
Transportvirksomhed og telekommunikation	42,86	21
Landbrug, fiskeri, råstofudvinding	42,11	57
Anden industri	29,79	94
Handel og restauration	27,87	61
Region Syddanmark	27,00	911
Finansvirksomhed mv., forretningsservice	20,34	118
Nærings- og nydelsesmiddel	20,00	10
Bygge og anlæg	20,00	470

Kilde: Region Syddanmarks vækstbarometer, 911 svar, september 2008.

Den største fordel og den største ulempe ved virksomhedens nuværende placering

Den største fordel	%	Den største ulempe	%
At bo tæt på kunderne	21,79	At bo langt fra kunderne	3,60
At bo tæt på leverandørerne	1,15	At bo langt fra leverandørerne	0,16
Let adgang til kvalificerede medarbejdere	4,80	Dårlig adgang til kvalificerede medarbejdere	6,54
Let adgang til ekstern viden	0,0	Dårlig adgang til ekstern viden	0,17
Gode transport- og logistikforhold	26,04	Dårlige transport- og logistikforhold	10,77
God adgang til risikovillig kapital	0,08	Dårlig adgang til risikovillig kapital	0,08
Adgang til billige byggegrunde	1,14	Dyre byggegrunde	0,99
God sagsbehandling i kommunen	0,0	Besværlig sagsbehandling i kommunen	0,49
Andet	29,72	Andet	31,60
Ved ikke	15,29	Ved ikke	45,61
Total	100	Total	100

Kilde: Region Syddanmarks vækstbarometer, 911 svar, september 2008.

Virksomhedernes tilfredshed med deres placering i forhold til at tjene penge.

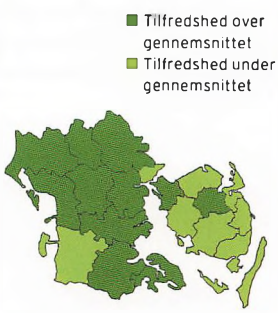

Kilde: Region Syddanmarks vækstbarometer, 911 svar, september 2008.

Virksomheder med mange internationale aktiviteter. Andel pr. kommune

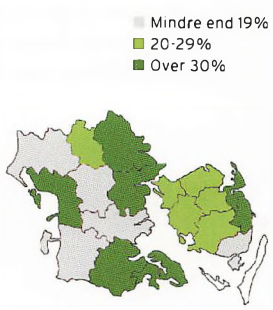

Kilde: Region Syddanmarks vækstbarometer, 911 svar, september 2008.
Bemærk - for få virksomheder på Ærø og Langeland.

On-line fra yderst til inderst

Internationale projekter inden for telemedicin rækker hånden ud til regionens 41 procent yderområder.

Regionen har 25 beboede øer, heraf 13 med færre end 50 indbyggere. Ø-livet og landlivet har store kvaliteter, men også store udfordringer. En af dem er afstanden til social- og sundhedsydelser for dem, som har behov for behandling, jævnligt tilsyn eller overvågning.

Den udfordring har Region Syddanmark og MedCom International taget op i en stribe projekter, som har placeret Regionen i den internationale top 5. Projekter, der får det globale og det lokale til at mødes. Det teknologiske og det menneskelige. Yderområder og inderområder.

De telemedicinske projekter kan handle om at støtte ældre mennesker i deres hverdag for at forlænge muligheden for at bo i eget hjem - et projekt, hvor Langeland Kommune og Region Syddanmark er de danske parter. Eller det kan handle om at give patienter med Kronisk Obstruktiv Lungelidelse, KOL, en kuffert med hjem, som rummer computer, måleudstyr og udstyr til internetforbindelse til sygehuset. Eller det kan være specialister fra Odense Universitetshospital, som tilser hjerte- eller diabetespatienter på Ærø, eller undersøger trombolysepatienter i Esbjerg.

Sådan kommer vi rundt

Syddanskerne elsker at køre i bil – ikke mindst dem, der bor i Trekantområdet. Tog, fly og skibe spiller også en væsentlig rolle, når vi skal omkring i verden.

Trekantområdet er Danmarks tredje største byområde. Det afspejler sig i en stor trafikal belastning af vejnettet. Fra 2002 til 2007 er det gennemsnitlige antal køretøjer pr. døgn på motorvejsnettet steget med omkring 25 procent. Kun i hovedstadsområdet findes vejstrækninger med større trafikbelastning. Ser man alene på lastbiltrafikken, er Vejlefjordbroen den mest befærdede strækning i landet, og trafikken vokser kraftigt.

Havne

Havnene i regionen er blandt landets førende. Målt på godsmængde er Fredericia Havn Danmarks største, og med en stigning i omsætningen på 26 procent fra 2000 til 2007 har Esbjerg Havn den klart højeste vækst. Væksten på havnen forventes at fortsætte i de kommende år, og så er det også i Esbjerg, at Danmarks off-shore center befinder sig med energiproduktion fra Nordsøen; primært vindenergi og olieproduktion.

Jernbanen

Gennem de seneste 10-15 år har der været kraftig vækst i antallet af togpassagerer på strækningen over Fyn og op gennem Østjylland fra Fredericia. Også strækningen mellem Middelfart og Kolding har fået flere passagerer. Fra Kolding mod henholdsvis Esbjerg og Sønderborg har passagerantallet derimod stort set ikke udviklet sig.

Fly

Udviklingen i Billund Lufthavn har over de seneste 15-20 år været klart den største i forhold til de øvrige danske lufthavne. Passagertallet er siden 1990 steget 2,5 gang og lå i 2008 på mere end 2,5 mio. passagerer.

Billund har i øjeblikket direkte forbindelse til 24 europæiske destinationer, og adgangen til interkontinentale ruter i de vigtigste europæiske lufthavne er særdeles god.

Sammenhæng og tilgængelighed

	Samlet trafik			Vækst	Lastbiltrafik		Vækst
Tællested \ År	2002	2005	2007	2002-07	2004	2007	2004-07
Vejlefjordbroen	52,1	58,5	63,8	22%	10,3	14,2	38%
Kolding Ø	53,0	60,9	66,0	25%	13,1	11,4	-13%
Lillebæltsbroen	49,3	54,1	60,0	22%	7,6	8,7	15%
Århus/Hørning	41,0	46,0	53,8	31%	6,1	7,7	26%
Køgebugtmotorv.	95,7	102,0	101,3	6%	9,5	10,2	7%

Trafikudviklingen på Vejdirektoratets tællesteder udvalgte steder på motorvejene. Årsdøgntrafik i tusinde (ÅDT). Kilde:Vejdirektoratet.

Fakta om den internationale trafik over landegrænsen

Godstrafik til og fra Danmark i 2006 med lastbil, tog samt container- og ro-ro-skibe (mio. tons)

	Lastbil	Tog	Skib
Østjylland			4,4
Landegrænsen	23,2	5,7	
Esbjerg	0	0	1,9
Øresundsregionen	3,5	3,7	1,1

Persontrafik til og fra Danmark i 2006 med færger, tog og bil (1000 personer)

Nordjylland	14,4
Sønderjylland, landegrænsen	68,8
Femern Bælt	22,7
Øresund	77,5

Togafgange
Der er 118 togafgange i døgnet mellem København og Trekantområdet. Der er 26 togafgange i døgnet mellem Kolding og Tyskland. Afstanden fra Kolding til København og til Hamburg er den samme, men rejsetiden til Hamburg er en time længere.

Billund Lufthavn har et stort optageområde for passagerer; et område, som primært dækker Midtjylland og Syddanmark, hvorfra ca. 90 procent af passagererne kommer.

Pendling over grænsen
Pendlingen over den dansk-tyske grænse har været i kraftig vækst. I 2007 var der ca. 12.700 grænsependlere, og i 2008 var der ca. 19.300. Langt de fleste pendler fra Tyskland til Danmark. Kun ca. 1.200 rejser den anden vej. De tyske pendlere arbejder primært i de fire kommuner ved grænsen; Aabenraa, Tønder, Haderslev og Sønderborg.

Trafikken over grænsen har været konstant ved Sæd og Kruså, mens trafikmængden ved grænsen ved Padborg er steget med 30 procent fra 2002 til 2007.

Mangler i infrastrukturen
Region Syddanmark har på mange måder en tilfredsstillende infrastruktur. Der er dog også problemer visse steder. Motorvejene i Trekantområdet og på Vestfyn er blandt de mest belastede i landet og trænger til udvidelse. Det gælder især for Vejlefjordbroen.

For havnenes vedkommende er det vigtigt at forbedre tilgængeligheden i forhold til vej og jernbane. Det gælder for eksempel havnene i Esbjerg og Fredericia.

Jernbanen i regionen står overfor en række udfordringer. Mellem Vamdrup og grænsen er der flere steder kun ét spor. Det udgør en flaskehals bremser for muligheden for et større antal afgange. Togbetjeningen af Sønderborg bør opgraderes.

I regeringens infrastrukturplan er der lagt op til en timemodel, der går uden om både Trekantområdet og Esbjerg. Det vil afskære to af de vigtigste vækstområder i regionen fra en nødvendig kapacitetsudvikling.

Timemodellen er i regeringens infrastrukturplan "Bæredygtig transport - bedre infrastruktur" fra december 2008, en plan, der skal sikre en rejsetid på en time mellem København-Odense, Odense-Århus og Århus-Aalborg.

Infrastrukturen i tilknytning til Billund Lufthavn er mangelfuld, da der hverken findes motorvej eller jernbaneforbindelse. For at sikre lufthavnens videre vækst, er det vigtigt at få dette forbedret. En motortrafikvej mellem Vejle og Billund er første skridt på vejen.

Sønderborg mangler motorvejsforbindelse, men en kommende forbindelse indgår i regeringens infrastrukturplan.

Sygeplejehistorisk Museum
17022

Det gode liv - et øjebliksbillede

Den Regionale Udviklingsplan i Syddanmark har titlen 'Det gode liv'. Men hvordan går det med det gode liv? Her er et øjebliksbillede af Region Syddanmark 2009 i tal, figurer og grafer. Hvem er vi? Hvad tjener vi? Hvordan uddanner vi os? Hvordan flytter vi rundt? Hvordan har vi det med finanskrisen? Hvordan klarer regionens virksomheder sig? Kort sagt en masse værdifuld viden om syddanskernes liv.

Regional Udvikling
Damhaven 12
7100 Vejle

Region Syddanmark